

Uppsala universitet
Institutionen för informationsvetenskap
Enheten för medier och kommunikation
C-uppsats i medie- och kommunikationsvetenskap
Framlagd HT 2006

LÄTT ATT GÖRA RÄTT VAL?

*En uppsats om den
profilerade högstadieskolans kommunikation
med blivande elever och deras föräldrar.*

Författare: Erika Cassman
Handledare: Peder Hård af Segerstad

Abstract

- Title:** Is it easy to make the right decision? An essay about how the profiled senior level schools communicate with their future pupils and their parents. (Lätt att göra rätt val? En uppsats om den profilerade högstadieskolans kommunikation med blivande elever och deras föräldrar.)
- Author:** Erika Cassman
- Aim:** My hypothesis is that parental influence is higher when the students are going to a detached school than when the students are going to a school with a profiled program because in the profiled program they are going to study a course that they love and is chosen by themselves. The aim of this essay is therefore to find out if this thesis is right or wrong. Furthermore I want to find out how the senior level schools inform their future pupils about their school and their special profile. Does the information work? Is it easy to make the right decision?
- Method/Material:** I have made interviews in two schools and interviewed the director of the comprehensive school of the municipality of Uppsala. Furthermore I have sent out an inquiry to the seventh grade pupils and their parents at *Katarinaskolan* and *Gränbyskolan*. To see if the local press in Uppsala has written something about the seventh grade pupils' school choices I have looked at *Upsala Nya Tidning* and *Tidningen 1 Uppsalatidningen*.
- Main Results:** The most frequent source of information is the schools own websites. Communication mouth to mouth is also common. Almost all of the informants say that an information meeting is a good way to get information. The children and their parents who do not have access to the Internet or do not know anyone at either of the schools in the study will not get the same information as the ones that have Internet or know someone at *Katarinaskolan* or *Gränbyskolan*. To get information the parents have to be active in their information seeking. If they do not seek information actively they do not get the information and the lack of information segregates pupils from each other.
- Number of pages:** 42 (74 including enclosures)
- Course:** Media and Communication Studies C
- University:** Division of Media and Communication, Department of Information Science, Uppsala University
- Period:** Autumn 2006
- Tutor:** Peder Hård af Segerstad
- Keywords:** Senior level school, detached school, profile, segregation, communication, the municipality of Uppsala, *Katarinaskolan*, *Gränbyskolan*, *Upsala Nya Tidning*, *Tidningen 1 Uppsalatidningen*

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte	6
1.3 Problemformulering	6
1.4 Avgränsning	7
1.5 Nyckelbegrepp	7
1.5.1 Profilklass	7
1.5.2 Fristående skola	7
1.5.3 Segregation	8
1.5.4 Vårdnadshavare	8
1.5.5 Dagstidningen	8
1.5.6 Websidor	8
1.6 Vi och dom i skola och stadsdel	9
2. Metod	10
2.1 Den kvalitativa forskningsintervjun	10
2.2 Surveyundersökning	11
2.3 Urval	12
2.4 Källkritik	12
3. Bakgrundsmaterial	14
3.1 Skolan som marknad	14
3.2 Katarinaskolan	14
3.2.1 Katarinaskolans informationspolicy	14
3.3 Gränbyskolan	14
3.3.1 Gränbyskolans informationsplan	15
3.4 Barn- och ungdomsnämnden vid Uppsala kommun	15
3.4.1 Uppsala kommuns skolplan	15
3.4.2 Uppsala kommuns kommunikationspolicy	16
3.5 Marknadsföring riktad till barn och ungdomar	16
3.6 Användning av personuppgifter	17
3.7 Upsala Nya Tidning	17
3.8 Tidningen 1 Uppsalatidningen	17
4 Teori	19
4.1 Kvantitativ innehållsanalys	19
4.2 Textanalys	20
4.3 Visuell kommunikation	20
3.3.1 Semiotisk analys	21
4.4 Användningsmodellen	22
4.5 Kommunikationsmodellen	23
4.6 The Westley and MacLean Model: Co-orientation and System	23
4. Resultat	25
4.1 Resultat Katarinaskolan	25
4.1.1 Informationsbrev	25
4.1.2 Hemsida	25
4.1.3 Intervjumaterial	25
4.1.4 Enkätmaterial elever	26
4.1.5 Enkätmaterial vårdnadshavare	27
4.1.5 PUL samt reklam riktad till barn	28

4.2 Resultat Gränbyskolan	28
4.2.1 Informationsfolder.....	28
4.2.2 Hemsida	28
4.2.3 Intervjumaterial.....	29
4.2.4 Enkätmaterial elever.....	30
4.2.5 Enkätmaterial vårdnadshavare	30
4.2.6 PUL samt reklam riktad till barn	31
4.3 Resultat barn- och ungdomsnämnden vid Uppsala kommun	31
4.4. Resultat lokalpressen i Uppsala kommun	32
4.4.1 Upsala Nya Tidning	32
4.4.2 Tidningen 1 Uppsalatidningen	32
5. Analys	33
5.1 Katarinaskolan och Gränbyskolan	33
5.1.1 Textanalys av Katarinaskolans informationsbrev	33
5.1.2 Textanalys av Gränbyskolans informationsfolder	33
5.1.3 Semiotisk analys av Katarinaskolans hemsida	34
5.1.4 Semiotisk analys av Gränbyskolans informationsfolder	34
5.2 Analys enligt användningsmodellen	35
5.3 Analys enligt kommunikationsmodellen	35
5.4 Lokalpressen i Uppsala kommun	36
5.5 The Westley and MacLean Model.....	36
5.6 Sammanfattande analys.....	37
6. Avslutning	39
6.1 Avslutande diskussion.....	39
6.2 Sammanfattning.....	40
Källförteckning	41
Bilagor	
Intervju per e-post med Uppsala kommuns grundskolechef Per Pettersson	
Informerat samtycke	
Brev till vårdnadshavare till elev i fristående skola	
Enkätundersökning, elev i fristående skola	
Enkätundersökning, vårdnadshavare till elev i fristående skola	
Brev till vårdnadshavare och elev i kommunal skola	
Enkätundersökning, elev i profilklass på en kommunal skola	
Enkätundersökning vårdnadshavare till elev i profilklass på en kommunal skola	
Högstadieskolor i Uppsala kommun	
Intervjuguide högstadieskola	
Resultat enkäter	

1. Inledning

Jag satt en morgon och läste tidningen då en artikel om den ökade segregationen inom skolan fångade mitt intresse. Jag började fundera på innehållet i artikeln, bland annat att människan dagligen ställs inför olika sorters val, en del lätta och en del svåra. Vad som är lätt respektive svårt är upp till varje enskild individ att ta ställning till. Artikeln tog upp det skolval som sjätteklassarna ställs inför. Friskola, fotbollsprofil, basketprofil, matematikprofil, musikprofil, dramaprofil, medieprofil och så vidare, listan på Uppsalas utbud av högstadieskolor är lång. Med detta gedigna utbud av högstadieskolor finns det med största sannolikhet någonting som passar alla. Men att välja skola kan inte vara lätt, speciellt inte om du bara är elva, tolv eller tretton år gammal. För många unga kan val av högstadieskola vara ett svårt val. Lägg därtill att inte alla barn har vetskap om vilka valmöjligheter de har. Vårdnadshavare, skola och kommun har därför ett stort ansvar. De måste tillsammans se till att barnen får tillgång till all information om de skolor som finns tillgängliga. Kommunen och skolorna bör därtill se till att den information som finns är lätt att hitta och förstå. Frågan är om den är det. Är det lätt att göra rätt val?

1.1 Bakgrund

Katarina Gustafson, doktorand vid Pedagogiska Institutionen vid Uppsala universitet, skriver i sin avhandling, *Vi och dom i skola och stadsdel*, att det under slutet av 1990-talet skedde stora förändringar i det svenska välfärdssamhället, till exempel i form av privatisering av offentlig verksamhet och marknadsorientering. Skolvalet blev för många en viktig och påtaglig verklighet. Att välja skola är därmed en viktig aspekt hur barn och hur deras föräldrar konstruerar sin social-geografiska förståelse av skola och stadsdel. Skolan är en del i ett större socialt och geografiskt sammanhang. För många barn är livet i skolan intimt förknippat med livet utanför skolan. Kamratrelationer skapas och utvecklas i skolan, men har ofta sin förankring i fritidssysselsättningar och på andra arenor, till exempel bostadsorten.¹

Barnens möjlighet att välja högstadieskola och därmed inriktning på sin högstadieutbildning är något som Katarina Gustafson är kritisk till. Hon menar att de profilerade klasserna kan leda till ökad segregation elever emellan.² De tre segregationsaspekterna som Gustafson tittade på i sin avhandling var etnisk, socioekonomisk eller prestationsmässig. Den prestationsmässiga aspekten består i att vissa skolor lockar till sig elever med hög ambition medan elever med låg ambition stannar kvar i skolan i närområdet.³ Skolsegregationen består, enligt Gustafson, främst på grund av att välutbildade föräldrar söker mer aktivt efter den bästa skolan jämfört med lågutbildade eller invandrade föräldrar.⁴ Detta påstående får stöd i Rädda Barnens undersökning som de genomförde under 2005⁵. Undersökningen visade att Uppsala är en bland tio kommuner där skolorna tydligast är uppdelade mellan elever med lågutbildade föräldrar och elever med högutbildade föräldrar samt mellan elever med utländsk bakgrund och elever utan utländsk bakgrund.⁶ Uppsala kommuns skolor har ett högre betygssnitt än rikssnittet samtidigt som det är stor skillnad mellan de olika Uppsalaskolornas betygsresultat. Detta betyder att segregationen inom Uppsala är större än i riket i snitt.⁷

Uppsala kommuns grundskolechef, Per Pettersson, ser studiemotivationen i de profilerade klasserna som någonting positivt. Det positiva är att de profilerade klasserna lockar elever från

¹ Katarina Gustafson, 2006: *Vi och dom i skola och stadsdel*, http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-7065_061122, Uppsala Universitet, publikationer, s. 13f.

² Linn Kirkegaard, 2006: Skolvalet ökar segregationen menar forskare. I: *Uppsala Nya Tidning*, 060904.

³ Katarina Gustafson, s. 14.

⁴ Linn Kirkegaard.

⁵ Undersökningen mätte segregationen med bakgrund av utbildning, betyg och etnicitet.

⁶ Maris Wiberg, 2006: Segregationen ökar i Uppsalas skolor. I: *Uppsala Nya Tidning*, 060203.

⁷ Johannes Nesser, 2006: Skillnaden mellan skolorna fortsätter att öka. I: *Uppsala Nya Tidning*, 060522.

hela Uppsala kommun och inte enbart från närområdet.⁸ Barn- och ungdomsnämndens tidigare ordförande, Bengt Sandblad, anser att valfriheten inte vare sig ökar eller minskar segregationen i skolan. Fotbollsriktningar tenderar att locka elever med sådan bakgrund som tidigare inte valde skola medan musikriktningen och de muslimska klasserna fortfarande är mycket segregerade.⁹

Att elever byter skola sker inte slumpmässigt. Enligt Skolverket är det oftast elever med högutbildade föräldrar som flyttar runt bland skolorna. Skolmiljön påverkar resultaten vilket genererar att studiemotiverade elever söker sig bort från skolor som inte håller måttet. Skolverket pekar på tre faktorer vilka alla är orsaker till de ökade klyftorna mellan skolorna. Dessa är friskolereformen, kommunaliseringen och en ökad boendesegregation. Boendesegregationen spelar stor roll eftersom de flesta elever idag väljer att gå i skolan i närområdet och med en ökad boendesegregation kommer en ökad segregation inom skolan.¹⁰

1.2 Syfte

Min hypotes är att föräldrapåverkan är större vid val av fristående högstadieskola jämfört med profilklass och kompispåverkan är större vid val av profilklass jämfört med fristående högstadieskola. Hypotesen har sin grund i det aktiva val som eleven gör i årskurs sex. Barn i största allmänhet påverkas av sina vänner i skolan såväl som på fritiden. Att då välja en skola där barnet inte känner någon kan vara ett stort steg och jag tror därför att föräldrapåverkan är stor vid val av fristående skola.

Syftet med denna uppsats är därför att ta reda på om denna hypotes stämmer samt att undersöka hur den profilerade högstadieskolan kommunicerar med sina blivande elever, det vill säga hur de kommer i kontakt med ungdomarna samt på vilket sätt de lockar elever till just sin skola. Undersökningen ska visa om kommunikationen mellan skolorna och de blivande eleverna fungerar på ett tillfredsställande sätt så att valet av högstadieskola underlättas. Är det lätt att göra rätt val? Dessutom undersöks om och i så fall hur media bevakar processen.

1.3 Problemformulering

Jag kommer huvudsakligen att söka svar på följande frågor:

Hur kommer skolan i kontakt med eleven?

Hur ser det tryckta materialet om de profilerade klasserna ut?

Hur uppfattas materialet av eleven respektive av vårdnadshavaren?

Överensstämmer skolornas visioner om de profilerade klasserna med kommunens?

Hur har lokalpressen i Uppsala bevakat och rapporterat om och kring de profilerade klasserna?

Den första frågan ställer jag eftersom jag vill veta exakt hur skolan kommer i kontakt med eleven. Om det sker via informationsmöten, information till vårdnadshavaren, kombination av flera olika informationssätt och så vidare. Fråga två anser jag är intressant ur flera aspekter:

A) Till vem vänder sig det tryckta materialet, till eleven, till vårdnadshavaren eller till båda två? Vem är mottagaren?

B) Vad dominerar i trycksaken, bilderna eller texten? En trycksak med många bilder attraherar kanske eleven medan vårdnadshavaren kanske intresserar sig mer för texten?

C) Vilket språk används, talspråk, akademiskt eller informativt? Det intressanta med att titta på språket är att ibland har inte avsändaren anpassat sitt språk till mottagaren. Tillsammans med fråga fem ger detta också svar på om skolorna når den tilltänkta målgruppen eller inte.

Hur eleven och dess vårdnadshavare uppfattar informationen från de olika högstadieskolorna

⁸ Linn Kirkegaard.

⁹ Maria Wiberg.

¹⁰ Anna Lena Wallström TT, 2006: Segregationen ökar i skolan. I: *Uppsala Nya Tidning*, 060126.

är intressant eftersom det ger svar på om informationen som skolorna vill förmedla når fram eller inte. Då kommunen är huvudman för grundskolan är följande fråga relevant; Har skolorna och kommunen samma vision beträffande de profilerade klasserna? Det hoppas jag finna svar på med fråga fyra. Med den femte och sista frågan vill jag söka svar på om och i så fall hur valet av högstadieskola har tagits upp i lokalpressen i Uppsala.

1.4 Avgränsning

Uppsatsen avgränsas till att gälla högstadieskolor i Uppsala kommun som idag har någon form av inriktning eller profilklass, två skolor får utgöra exempel. Särskola (skola anpassad för utvecklingsstörda) och specialskola (skola anpassad för barn vars dövhet eller hörselskada gör så att de inte kan gå i särskola) ingår inte i denna undersökning. I de skolor som undersöks får hela årskurs sju i *Katarinaskolan* och två sjundeklasser med fotbollsprofil i *Gränbyskolan* representera Uppsalas högstadieelever med vårdnadshavare och deras respektive åsikter. Skolornas ståndpunkt kommer till uttryck via informationsansvarig på respektive undersökt skola och kommunens genom Uppsala kommuns grundskolechef. Mediebevakningen avgränsas till lokalpressen i Uppsala kommun och representeras i denna undersökning av *Uppsala Nya Tidning (UNT)* och *Tidningen 1 Uppsalatidningen (Uppsalatidningen)*.

1.5 Nyckelbegrepp

I detta avsnitt behandlas de nyckelbegrepp som uppsatsen kommer att ta upp.

1.5.1 Profilklass

Inom den svenska högstadieskolan finns det möjlighet att söka så kallad profilklass. Dessa klasser ger eleven möjlighet att fördjupa sig i sitt favoritämne eller elevens val som det också kallas. Skolverket ser profilklasserna som någonting positivt att eleven genom detta får ägna stor del av sin studietid till någonting som de själva har valt. Det finns ingen reglering kring urval och tester för stadigvarande placering i grundskolan, men i de fall en utbildning kräver att de sökande har speciella färdigheter i ett speciellt ämne eller idrott bör hänsyn tas till färdighetsprov. Närhetsprincipen, det vill säga att eleven alltid har rätt till en plats i den skola som ligger närmast elevens bostad, får dock inte åsidosättas.¹¹

1.5.2 Fristående skola

En fristående skola kännetecknas av att den inte ägs av kommunen eller landstinget. Den fristående skolan är öppen för alla, men kan ha särskilda antagningsregler när antalet sökande är fler än antalet platser. De fristående skolorna är riksrekryterande och finansieras genom kommunala bidrag från elevernas hemkommuner. Skolorna får inte ta ut någon form av avgift, som till exempel elev-, anmälnings-, kö- eller registreringsavgift.¹²

De fristående skolorna kan ha allmän eller annan inriktning som till exempel speciell pedagogik. En fristående skola får, till skillnad från den kommunala, ha konfessionell (religiös) inriktning. Ett annat sätt för skolan att profilera sig är att lägga utökad tid på ett eller flera ämnen. Oavsett vilken inriktning eller profil skolan har följs i allmänhet Lpo 94¹³ eller Lpf 94¹⁴ samt de nationella kursplanerna, men skolor med egna ämnen har även egna kursplaner vilka då utgör skolans profil.¹⁵ Skollagens 9 kapitel samt förordningen om fristående skolor reglerar de fristående skolorna rättsligt.¹⁶

¹¹ Skolverket, <http://www.skolverket.se/sb/d/204/a/2580>, 061113.

¹² Skolverket, <http://www.skolverket.se/sb/d/379/a/961>, 061113.

¹³ Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (<http://www.skolverket.se>, 061113).

¹⁴ 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (<http://www.skolverket.se>, 061113).

¹⁵ Skolverket, <http://www.skolverket.se/sb/d/379/a/961>, 061113.

¹⁶ Skolverket <http://www.skolverket.se/sb/d/1457>, 061113.

1.5.3 Segregation

Segregation definieras som en rumslig åtskillnad mellan olika (sociala) grupper. Begreppet inrymmer de processer samt den dynamik som upprätthåller denna åtskillnad. Åtskillnaden kan till exempel vara i form av etnisk, kulturell eller social bakgrund, men även i form av ålder eller kön.¹⁷

Enligt Lia Karsten lever barn mer segregat än vuxna eftersom barnen dagligen vistas i segregerade miljöer, till exempel skolan, förskolan och lekplatsen. Inom skolväsendet har det vuxit fram en ny typ av segregation där aspekter som prestation, socioekonomi och etnicitet är viktiga grundstenar. Skolsegregation är många gånger en konsekvens av boendesegregation då barn i grundskolan oftast går i en skola nära hemmet. Skolan är en viktig aspekt när en familj funderar på vilken stadsdel de ska bosätta sig i.¹⁸

1.5.4 Vårdnadshavare

Vårdnadshavare är barnets biologiska föräldrar eller barnets adoptivföräldrar. Vårdnadsansvaret upphör när barnet fyller 18 år eller om barnet dessförinnan ingår äktenskap.¹⁹

1.5.5 Dagstidningen

I en normalstor dagstidning utgör det redaktionella materialet cirka 40-60 % och resterande av annonser. Gränserna mellan journalistik, kommersiell information och underhållning är otydlig och mixen kan i stort sett delas in i fyra kategorier: (1) samhälle och politik/samhällsjournalistik, (2) underhållning/underhållningsjournalistik, (3) service/servicejournalistik och (4) varor och tjänster/konsumentjournalistik. En femte kategori nämns ibland, vilken då är den rent kommersiella journalistiken där reklam kläs i journalistisk utformning, till exempel textreklam och betal-journalistik. Generellt sett har tidningen utvecklats från en mix huvudsakligen inriktad på bevakning av den dagliga agendan till ett innehåll med betoning på kunskap och underhållning, och konkurrerar numer med den traditionella veckotidningen och med etermediernas dygnetruntsändningar.²⁰

Tidningsmixen påverkas och i vissa fall till och med styrs av händelse- och nyhetsproducenter utanför redaktionen, tipsare, nyttjare och utnyttjare av olika slag som till exempel politiker, lobbyister och företag. Annonsbojkott eller läsarbojkott kan eller skulle kunna vara medel för öppna påtryckningar, detta är dock mycket ovanligt. Tips, idéer och förslag på förbättringar för olika delar av mixen premieras av vissa tidningar i form av olika sorters belöningar. Vad som är tips och förslag och vad som är påtryckningar kan det ibland råda delade meningar om. Tidningen behöver annonsörerna för att överleva och frågan är om annonsörerna har någon makt över mixen, om de kan påverka innehållet.²¹

1.5.6 Webbsidor

Enkelt uttryckt är Internet ett nätverk av oändligt många sammankopplade datorer. På Internet går det att söka information om nästan allt och alla, den akademiska världen möter den kommersiella. Internets tre särdrag är: (1) e-post, (2) nyhetsgrupper och sändlistor samt (3) World Wide Webb.²² World Wide Web eller webben är mycket användarvänlig. Namnet kommer från att informationen kommer från datorer på hela jorden (world-wide) och

¹⁷ Katarina Gustafson, s. 14.

¹⁸ Katarina Gustafson, s. 15 f.

¹⁹ Lars-Göran Sund, MCMXCV: *Vardagsjuridik. Allt du behöver veta om: äktenskapsrätt, barn- och föräldrarätt, arv och testamente*. Höganäs: Bra Böcker, s. 50 ff.

²⁰ Lars J. Hultén, 1999: *Orden och pengarna. Om kamp och kapitulation inom journalistiken*. Finland: Natur och kultur, s. 405 ff.

²¹ Lars J. Hultén, s. 402 ff.

²² Werner J. Severin & James W. Tankard, Jr, 2000: *Communication Theories Origins, Methods, and Uses in the Mass Media*. USA: Addison Wesley Longman, Inc., s. 6.

datorerna bildar ett nätverk (web).²³ På webben är texterna oftast korta med korta ord, korta meningar och korta stycken. Detta grundar sig på uppfattningen att besökaren inte tycker om att läsa långa texter och att det går cirka 25 % långsammare att läsa en text på skärmen jämfört med på papper. Dessutom påstås det att besökaren inte vill scrolla, långa texter indelade på flera spalter är med andra ord olämpliga. Allt detta tillsammans medför krav på korta textspalter som helst inte bör vara längre än en skärmsida. Rubrikerna är mycket viktiga. De bör vara informationsrika så att innehållet blir tydligt för den nye besökaren. Långa texter bör därför inledas med en innehållsförteckning med länkar till mellanrubrikerna i den kommande texten.²⁴

1.6 Vi och dom i skola och stadsdel

Som ett exempel på tidigare forskning följer här en mycket kort sammanfattning av Katarina Gustafsons avhandling *Vi och dom i skola och stadsdel*.

Gustafsons avhandling var från början tänkt att öka förståelsen för skolan som institution. Detta skulle ske genom studier av barnen i skolan. Under arbetets gång blev det allt tydligare för Gustafson att det finns en dynamisk relation mellan aktör (barn) och plats samt mellan skola och stadsdel. Det går därmed inte att förstå skolan utan att förstå stadsdelen och vice versa.²⁵

Avhandlingen visar att skola och stadsdel inte är separata delar för barnen utan ett sammanhang som intimt hör samman med en social geografi. Studier av barnen i klassrummet, på skolgården och övriga platser där barnen befann sig visade att identiteter konstrueras i interaktion med platser. Gustafsons avhandling är unik i och med att hon har inkluderat de platser där identitetsarbetet sker, att platser är sociala konstruktioner. Identitetsarbete handlar i stor utsträckning om att skapa olika grupper/olika *vi* där dessa grupper/*vi* konstrueras i relation till andra, där gränser mellan olika grupper upprätthålls. Avhandlingens analyser har visat att åtskillnader mellan grupper förstärks i barns interaktion. Denna åtskillnad kan vara kön, men även en rumslig segregation i form av stadsdel eller vissa delar av skolgården. Skapandet av gemensamma och segregerade platser är någonting som sker samtidigt. Barns identitetsarbete sker på platser som är antingen segregerade eller gemensamma.²⁶

Val av skola har för barn i framförallt egnahemsområden stor inverkan på identitetsarbetet. Ett aktivt skolval bidrar till att förstärka åtskillnaden mellan de sociala grupperna, mellan *vi* och *dem*. Avhandlingen visade att skolvalet var en väsentlig del i dessa barns identitetsarbete och att frågan självklart även berör barnens föräldrar vilka är de som formellt väljer skola till sina barn. Genom att välja en skola utanför närområdet bidrar dessa personer till skolsegregationen i framförallt förorten.²⁷ Avhandlingens resultat är att ansvaret för segregationen inte ligger på enskilda individer utan segregationen är en process som skapas och återskapas genom interaktion i olika kontexter. Skillnaderna mellan olika grupper förstärks när olika grupper möts, till exempel elever från olika stadsdelar som går i samma klass. Gustafsons resultat påtalar vikten av att förstå sambandet mellan gemensamma och segregerade platser samt hur dessa utformas i relation till varandra.²⁸

²³ Peter Jakobsson 1995: *Internet i marknadsföringen & marknadskommunikationen*. Lund: Studentlitteratur, s. 11 f.

²⁴ Bo Bergström, 2006: *Effektiv visuell kommunikation*. Värnamo: Carlssons, s. 152.

²⁵ Katarina Gustafson, s. 154 f.

²⁶ Katarina Gustafson, s. 155 f.

²⁷ Katarina Gustafson, s. 158 ff.

²⁸ Katarina Gustafson, s. 160 f.

2. Metod

Vid starten av arbetet av uppsatsen utfördes en kvalitativ innehållsanalys av högstadieskolorna i Uppsala kommun. Genom att först gå in på www.uppsala.se gick det att se hur många högstadieskolor det finns inom kommunen samt eventuella profiler och vilka som har en egen hemsida. Resultatet visade att det i Uppsala kommun finns totalt 26 högstadieskolor varav fem²⁹ drivs i enskild regi, så kallade friskolor. Av dessa högstadieskolor erbjuder 17 någon form av profilprogram eller inriktning. Samtliga friskolor har någon form av inriktning på sin verksamhet.³⁰ Resultatet finns redovisat i bilaga *Högstadieskolor i Uppsala kommun*.

Jag kommer i min uppsats att titta på tryckt information från två av Uppsalas högstadieskolor. Jag kommer även att titta på de utvalda skolornas hemsidor. Som ett led i detta kommer jag att utföra en kvalitativ forskningsintervju med Uppsala kommuns grundskolechef samt med den person på de utvalda högstadieskolorna som är informationsansvarig (på *Gränbyskolan* den som är ansvarig för informationen om profilklassen). Dessa intervjuer hoppas jag ger svar på hur skolan kommer i kontakt med eleven samt hur det tryckta materialet ser ut. Att jag har valt att intervjua både kommunen och skolorna är för att se om deras visioner överensstämmer eller inte.

Genom en surveyundersökning av högstadieelever i den fristående skolan samt i profilklass i den kommunala skolan och deras föräldrar hoppas jag få svar på hur de fick information om skolorna och deras olika inriktningar samt vad som gjorde att de till slut valde den skola där de nu går. Deras svar ger också en indikation på om högstadieskolornas material mottogs på det sätt som skolorna hade tänkt sig.

Vidare kommer jag att titta på nyhetsbevakningen kring valet av högstadieskola samt debatten om de profilerade klasserna som har förts i *UNT* och i gratistidningen *Uppsalatidningen* under augusti till december 2005 och januari till juli 2006. Detta för att försöka se om och i så fall vad som har skrivits i lokalpressen i Uppsala om detta. Jämförelsen mellan de båda tidningarna är intressant då *Tidningen 1* distribueras gratis till Uppsalas samtliga hushåll medan *UNT* enbart distribueras till dem som prenumererar. Båda tidningarna finns dessutom i lösnummer i ställ (*Uppsalatidningen*) samt till försäljning (*UNT*). Med segregationsperspektivet i åtanke kan denna jämförelse generera tänkvärd information om huruvida skolorna når den tilltänkta målgruppen eller inte. Detta främst utifrån det som journalisterna skriver, men även om skolorna använder sig av dagspressen som marknadsplats.

2.1 Den kvalitativa forskningsintervjun

En kvalitativ forskningsintervju används när forskaren söker svar på frågor som rör centrala teman i informantens livsvärld samt dennes relation till livsvärlden. Intervjun fokuseras på, av forskaren, förutbestämda teman. Forskaren registrerar och tolkar meningen i det som sägs samt på vilket sätt det sägs. Det är främst kvalitativ kunskap som söks och forskaren försöker få nyanserade beskrivningar av olika aspekter av informantens livsvärld. Forskaren är inte intresserad av allmänna åsikter utan det är främst beskrivningar av specifika situationer och handlingar som eftersträvas.³¹

Den kvalitativa forskningsintervjun kan betraktas som en specifik professionell form av samtalsteknik där samspelet mellan forskaren och respondenten producerar kunskap om ett visst tema. Kunskapsteoretiskt kan detta samtal uppfattas som ett primärt sätt att vinna kunskap. Genom samtalet bildar människan det sammanhang i vilket dess liv rotar sig.³² Vid en del intervjuer kan det vara en bra idé att låta respondenten läsa igenom materialet så att eventuella missförstånd och felaktigheter kan redigeras. Respondenten har rätt att ändra citat och formuleringar i dennes egna formuleringar. Vidare är det viktigt att informera vad

²⁹ Se bilaga "Högstadieskolor i Uppsala kommun".

³⁰ Uppsala kommun, www.uppsala.se, 061113.

³¹ Steinar Kvale, 1997: *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur, s. 35.

³² Steinar Kvale, s. 40.

intervjun ska användas till.³³

Jag genomförde intervjuer med *Katarinaskolans* rektor och med informationsansvarig för fotbollsprofilen vid *Gränbyskolan*. Den intervjuguide som jag använde mig av vid intervjuerna av skolorna finns redovisad som bilaga *Intervjuguide högstadieskola*. Intervjun med *Katarinaskolans* rektor, Ann-Charlotte Misgeld, genomfördes på hennes arbetsrum onsdagen den 6 december 2006. Intervjun tog cirka 45 minuter. Hela intervjun bandades. Materialet har godkänts av informanten. Intervjun med *Gränbyskolans* fotbollsprofilansvarig, Staffan Nordin, genomfördes i personalrummet på *Gränbyskolan* torsdagen den 7 november 2006. Hela intervjun bandades. Informanten ansåg inte att materialet behövde godkännas.

Uppsala kommuns grundskolechef, Per Pettersson, hade inte tid att träffa mig, så intervjun genomfördes via e-post den 30 november 2006. Informanten fick ett färdigställt frågeformulär skickat till sig som han enbart behövde fylla i och returnera via e-post, se bilaga *Intervju per e-post med Uppsala kommuns grundskolechef Per Pettersson*.

2.2 Surveyundersökning

En surveyundersökning är en relativt strukturerad datainsamling med hjälp av frågor till ett förhållandevis stort antal respondenter samt deras svar på dessa frågor. Surveyundersökningar används till många olika ändamål, men den vanligaste inom forskning är att mäta människor medievanor. Enkätundersökning är en typ av surveyundersökning där både frågor och svar sker skriftligt. Det finns två olika typer av enkäter; (1) postenkät där frågeformuläret skickas ut till respondenterna samt (2) gruppenkät där respondenterna blir tilldelade undersökningen i grupp.³⁴

En postenkät bör vara synnerligen kort. Överstiger enkäten en A4-sida, och respondenterna inte är mycket motiverade att svara, riskerar forskaren att få in få svar. En stor nackdel med postenkäter är att svarsfrekvensen är mycket låg, många gånger under 50 procent. För att öka svarsfrekvensen kan forskaren skicka ut påminnelser och/eller eventuellt erbjuda en belöning till dem som svarar. I och med den nya tekniken har en ny form av postenkät tillkommit. Via Internet kan forskaren ställa sina frågor, men ett problem med detta är att forskaren inte kan styra vem som faktiskt svarar på undersökningen.³⁵

Gruppenkät lämpas sig bra när respondenterna av naturliga skäl är samlade, till exempel en skolklass som har lektion. En fördel med enkätundersökningar är att de är relativt billiga. I många fall kan det finnas skäl att respondenten får vara anonym och forskaren kan då få svar som respondenten annars kanske inte skulle ha vågat lämna.³⁶

I min undersökning kommer jag att använda mig av enkätundersökningar för att bland annat ta reda på om och hur barnen och deras vårdnadshavare fick information om den skola där de går idag. Följebrev och enkäter finns med som bilagor. *Katarinaskolan* valde att dela ut elevenkäten till samtliga elever i årskurs sju eftersom de ansåg att det skulle ge ett bättre underlag för undersökningen. Enkäten delades ut på morgonsamlingen, eleven fick fylla i och därefter lämna åter till klassföreståndaren. Därefter skickades samtliga ifyllda elevenkäter tillbaka per post till mig. Enkäten finns med som bilaga *Enkätundersökning elev i fristående skola* och svaren finns redovisade i bilaga *Resultat enkäter*. 89 stycken enkäter och följbrev distribuerades via *Katarinaskolans* elever, i årskurs sju, till deras vårdnadshavare som efter att ha fyllt i den la den i ett adresserat och frankerat kuvert och postade åter till mig.

Totalt finns det fyra klasser i årskurs sju på *Gränbyskolan*. Av dessa tillfrågades två klasser att delta i undersökningen, 55 elever. Eleverna fick elevenkät och föräldraenkät tillsammans med ett brev, av Staffan Nordin, som de tog med sig hem. Efter att eleverna och vårdnadshavaren hade fyllt i enkäterna returnerades de till skolan som sedan skickade dem per

³³ Stig Hansén och Clas Thor, 1997: *Intervjua. En grundbok för media*. Södertälje: Ordfront förlag, s. 225 f.

³⁴ Helge Østbye et al, 2004: *Metodbok för medievetenskap*. Trelleborg: Liber, s. 132 f.

³⁵ Helge Østbye et al, s. 134 f.

³⁶ Helge Østbye et al, s. 133.

post till mig. *Gränbyskolan* valde att dela ut enkäten till samtliga elever i två av skolan utvalda klasser i årskurs sju. Genom att dela ut materialet till två klasser ökar undersökningsmaterialet och ger därmed ett säkrare resultat. Elevenkäten finns med som bilaga *Enkätundersökning elev i kommunal skola* och hela resultatet finns redovisat i bilaga *Resultat enkäter*. Föräldraenkäten finns med som bilaga *Enkätundersökning förälder till elev i kommunal skola* och hela resultatet finns redovisat i bilaga *Resultat enkäter*.

2.3 Urval

Undersökningen grundar sig på ett delurval av Uppsala kommuns högstadieskolor med speciell inriktning/profilklass. Genom att titta på samtliga webbplatser för Uppsalas högstadieskolor har det framkommit vilka som bedriver undervisning med speciell inriktning. Därefter har jag tittat efter hur mottagarvänlig sidan är, det vill säga om det är lätt att läsa om specialinriktningen. Nästa steg i urvalsprocessen bestod av att titta efter när sidan senast var uppdaterad. Efter denna genomgång framkom det att två kommunala högstadieskolor har likvärdiga hemsidor och en fristående högstadieskola. En av de kommunala skolorna valde att inte delta i undersökningen. De två kvarvarande skolorna utgör därmed grunden till denna undersökning.

Vid val av textmaterial från de utvalda skolorna utgick jag dels från det tryckta material som finns tillgängligt, men även från den sida på respektive skolas webbplats där information om det specifika för skolan eller profilen finns angivet. Personerna som intervjuats i de båda skolorna är de skolorna själva som har valt ut efter det att jag angav att jag ville tala med den person som har informationsansvaret för dels *Katarinaskolan* och dels för profilklasserna i *Gränbyskolan*.

Då Uppsala kommuns grundskolechef har det övergripande ansvaret för Uppsalas grundskolor valde jag att intervjua honom. Eftersom han hade ont om tid utfördes denna intervju per e-post och inte ansikte-mot-ansikte.

För att ta reda på hur detta skolval har bevakats i lokalpressen i Uppsala har jag valt att studera material från *Uppsala Nya Tidning* vilken är Uppsalas enda lokala morgontidning. Dessutom har jag valt att titta på gratistidningen *Uppsalatidningen* eventuella artiklar kring uppsatsen ämne. Detta eftersom *Uppsalatidningen* är den enda gratistidningen som distribueras en gång i veckan till hushållen i Uppsala. Tidsperioden, augusti till december 2005 och januari till juli 2006 valde jag eftersom jag anser att det var under denna period som de som idag går i årskurs funderade över sitt skolval.

2.4 Källkritik

Undersökningsmaterialet grundar sig på tre intervjuer och 188 enkätsvar. Enkätsvaren består dels av svar från elever i en fristående skola och dels av svar från elever i en kommunal skola. Därtill tillkommer svar från elevernas vårdnadshavare från respektive skola.

Eftersom eleverna gjorde sitt skolval för snart ett år sedan kan det vara så att de inte kommer ihåg exakt vad de tänkte vid valsituationen, detsamma gäller deras föräldrar. Vid genomgång av svaren upptäcktes det att en del av informanterna uppfattade att de kunde ange fler än ett alternativ på fråga sju i föräldraenkäten. Analysen blir därmed svår eftersom det är omöjligt att avgöra om de som enbart fyllde i ett svar tyckte att det var det alternativ som stämde in bäst eller om det var det enda alternativet som stämde in. Samma sak gäller för fråga fem i elevenkäten. En del informanter valde att inte svara på vissa frågor vilket också i viss mån påverkar resultatet.

I och med att materialet distribueras med eleverna utgör detta en risk att eleven glömmar bort att ge materialet till sin vårdnadshavare och vårdnadshavaren i sin tur glömmar bort att lägga enkäten på posten (gäller enbart *Katarinaskolan*). Enkäterna till *Gränbyskolan*s elever och vårdnadshavare riskerar även de att bli bortglömda i skolväskan eller i posthögen hemma hos eleven. Dessa elever skulle först och främst komma ihåg att lämna enkäten till sin

vårdnadshavare och därefter komma ihåg att ta den med sig tillbaka till skolan och lämna till fotbollsklassansvarig. Alla dessa turer kan ha påverkat svarsfrekvensen.

Intervjun med den fristående skolan gjordes med skolans rektor och i den kommunala skolan bestod intervjuobjektet av den lärare som ansvarar för fotbollsprofilen. Som källkritik kan nämnas att även om intervjufrågorna är öppna kan intervjuobjektet känna att hon/han behöver försvara sina skola (i detta fall) och dess ståndpunkt. Dessutom går det aldrig vid intervjuer att utesluta intervjuobjektets egna värderingar och åsikter även om intervjun genomfördes med personen i egenskap av dess yrkesroll.

När *Uppsalatidningen* tillfrågades om de under, en av mig, tidsbegränsad period hade haft några artiklar som behandlar det undersökta ämnet har jag enbart den tillfrågade personens minne att lita på. *UNT* som har ett gediget textarkiv fick ett antal sökord tillskickade sig vilka gav ett antal träffar. Min kontaktperson på *UNT* läste därefter upp rubrikerna, per telefon, och tillsammans försökte vi sälla bort de som inte hade med högstadieskolan i Uppsala att göra. Risk finns dock att vi sållade bort någon relevant artikel.

3. Bakgrundsmaterial

I detta avsnitt presenteras det material som ligger till grund för uppsatsen.

3.1 Skolan som marknad

Jag anser att skolan i dagens svenska samhälle har blivit en egen marknad. Detta eftersom skolorna konkurrerar om eleverna och det gäller att locka så många elever som möjligt till just sin skola. För varje elev och läsår får skolan 42 690 kronor i bidrag från kommunen. Detta innebär att ju fler elever desto mer intäkter vilket i sin tur gör det möjligt för skolan att hålla en högre kvalitet med kanske fler lärare och/eller andra resurser. I och med de fristående skolorna har marknaden öppnat sig för elever från andra kommuner än den där skolan fysiskt finns. De kommunala skolorna har enligt tradition flest elever från närområdet, men i och med de profilerade klasserna har även de börjat locka till sig elever från andra områden.³⁷

3.2 Katarinaskolan

Katarinaskolan är en fristående högstadieskola belägen i Uppsala centrum med humanistisk-kristen inriktning. Skolan har idag cirka 260 elever fördelade på elva klasser. Klasserna och undervisningsgrupperna är inte större än att läraren känner att han/hon kan ägna lika stor uppmärksamhet till varje enskild elev. För att förtydliga jämställdheten mellan eleverna har skolan valt att inte döpa klassen efter årskurs utan varje klass har i stället en egen djursymbol, vilken skildras på klassens vapensköld, till exempel *L* för *lupus* (varg på latin).

Katarinaskolan vill att deras elever ska förstå vad religion är och att de ska bli vana vid att religion finns och märks omkring dem. Någon särskild form av religionsundervisning sker dock inte. Skolan vill skapa en kärleksfull atmosfär där varje individ visar respekt för andra individers världsåskådning, tro eller icketro. Som ett komplement till den kristna aspekten finns den humanistiska, där humanistiska ämnen som historia, religion och språk spelar en naturlig nyckelroll.

Vid *Katarinaskolan* studerar samtliga elever, vid sidan av svenska och engelska, ett B-språk (spanska, tyska eller franska). Från och med årskurs åtta finns möjlighet att läsa ytterligare ett språk. Eleven kan då välja mellan ryska och italienska. Eleverna får dessutom bekanta sig med latinska ordstammar och strukturer samt med grekiskan och får därmed insyn i Europas och mellanösterns språkkarta. Detta förstärks ytterligare genom det samarbete *Katarinaskolan* för med andra skolor i Väst- och Östeuropa.³⁸

3.2.1 *Katarinaskolans informationspolicy*

Katarinaskolan har ingen informations- eller kommunikationspolicy. Däremot har de en krisplan. I krisplanen står det bland annat att enbart rektor får kommunicera med massmedia.³⁹

3.3 Gränbyskolan

Gränbyskolan är en kommunal högstadieskola belägen i den del av Uppsala som heter Gränby. På skolan går idag 550 elever varav 360 i profilklass. Skolans profilklasser har ett gott rykte, men skolan som helhet har rykte om sig att vara stökig, vilket är någonting som skolans rektor, Leif Ericsson dementerar. Hans vision är att *Gränbyskolan* ska bli Uppsalas mest attraktiva skola.⁴⁰

³⁷ Informationen är dels egna synpunkter, men även hämtad från Gustafsons avhandling samt från intervjun med Pettersson.

³⁸ Katarinaskolan, www.katarinaskolan.se, 061120

³⁹ Ann-Charlotte Misgeld, 061206

⁴⁰ Gränbyskolan, www.granbyskolan.uppsala.se/rektor.htm, 061123

Skolan har bedrivit profilklass sedan 1993. Fotbollsriktningen är mycket eftertraktad och till höstterminen 2006 utökades programmet med basketriktning vilket visade sig ge gott resultat då 250 elever från hela Uppsala sökte till skolans profilprogram, 120 elever antogs. Att inom skoldagens ram få ägna sig åt sitt stora intresse har, enligt *Gränbyskolan*, visat sig ha goda effekter på övrig undervisning genom ökad motivation och arbetsglädje.⁴¹

Gränbyskolan har en särskild undervisningsgrupp anpassad för elever som har läs- och skrivsvårigheter, koncentrationsproblem, behöver extra trygghet, struktur och mycket stöd och som arbetar långsamt. I dessa grupper arbetar sex till tolv elever samtidigt och klassföreståndaren undervisar i de flesta ämnena.⁴²

3.3.1 Gränbyskolans informationsplan

Målsättning och programförklaring för *Gränbyskolans* informationsplan är ”[a]tt all information ska ske på mottagarens villkor. Mottagarens perspektiv ska därför vara i fokus.”⁴³ Mottagare är alla som arbetar på skolan och fritidsgården inklusive elever samt föräldrar, sociala myndigheter, polisen, kommunen (Vård och bildning) och närliggande skolor. I informationsnavet ingår expeditionen, skolans webbsida och intranät. En åtgärdsplan för informationshanteringen på *Gränbyskolan* är upprättad.⁴⁴

3.4 Barn- och ungdomsnämnden vid Uppsala kommun

Barn- och ungdomsnämnden vid Uppsala kommun ansvarar för förskola, grundskola, särskola, skolbarnomsorg, socialtjänst samt förebyggande insatser som stöd till fritids-, kultur- och föreningsverksamhet för barn och ungdomar i åldern 0-20 år.⁴⁵

Nämndens ansvar för grundskola omfattar förskoleklass, all specialpedagogisk verksamhet (som till exempel skolbibliotek, naturskola, språkskola och skoldaghem) samt skolhälsovård. Förutom ansvar för förskola inbegriper detta ansvar även dagbarnvårdare. Ansvar för fritids- och kulturverksamhet inbegriper idrottsskolor, frivillig musikundervisning och musikskolor, fritidsgårdar och fritidsklubbar, föreningsstöd samt stöd till ungdomars initiativ. Insatser för funktionshindrade, kommunal hälso- och sjukvård och bostadsanpassning ingår i nämndens ansvar för socialtjänst. Däremot ingår inte försörjningsstöd/socialbidrag i ansvaret. Till sist ansvarar nämnden även för myndighetsutövning enligt *Socialtjänstlagen* för gruppen funktionshindrade och gentemot enskild enligt *Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*.⁴⁶

3.4.1 Uppsala kommuns skolplan

Förskoleverksamhet, förskoleklass, skolbarnomsorg, grundskola, obligatorisk särskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, grundläggande och gymnasial vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare omfattas alla av kommunens skolplan. Läroplaner, skollag och skolförordningar är de nationella styrdokument som den kommunala skolplanen utgår från. De nationella styrdokumenterna gäller i sin helhet för skolan och skolplanen anger Uppsala kommuns prioriteringar.⁴⁷

Tillsammans med budgetdokumentet bildar skolplanen underlag för nämndernas beställarplaner och därigenom för de årliga avtalen mellan beställare och utförare. Samtliga skolor inom det offentliga skolväsendet ska ha en arbetsplan vilken oftast ingår i produktionsplanen. Arbetsplanen ska beskriva hur skolan ska arbeta för att nå målen i de

⁴¹ Gränbyskolan, www.granbyskolan.uppsala.se/fotboll.htm, 061123

⁴² Gränbyskolan, www.granbyskolan.uppsala.se/small.htm, 061123

⁴³ Arbetsplan för att hantera information på Gränbyskolan, antagen 050201.

⁴⁴ Arbetsplan för att hantera information på Gränbyskolan, antagen 050201.

⁴⁵ Uppsala kommun, http://www.uppsala.se/upsala/templates/StandardPage_3539.aspx, 061116

⁴⁶ Uppsala kommun, http://www.uppsala.se/upsala/templates/StandardPage_3539.aspx, 061116

⁴⁷ Uppsala kommuns skolplan, s. 2.

nationella och kommunala planerna.⁴⁸

Uppsala kommuns skolplan tar upp tre prioriterade utvecklingsområden. Dessa är

1. *Lärande i ett livslångt perspektiv*, det vill säga eleverna ska lära sig hur man lär, blir positiva och nyfikna på lärandet samt att viljan och lusten att lära behålls. Eleverna ska ges möjligheter att praktiskt tillämpa sina kunskaper och färdigheter för att därigenom känna tillfredsställelsen av att behärska olika situationer. De ska dessutom genom detta omedelbart se nyttan av lärandet. Uppsala kommun ska stimulera till mångfald inom den pedagogiska verksamheten och därigenom öka elevernas valmöjligheter. Därmed ska de lokala inriktningarna och profileringarna spegla Uppsalas karaktär av en kommun med bland annat etnisk och kulturell mångfald och högre utbildning där all utbildning ska vara likvärdig.⁴⁹

2. *Trygghet* ska alla elever känna oavsett bakgrund, religion, kön, sexualitet eller nationalitet. En gemensam värdegrund som talar om att alla kan, vill och duger. Skolan ska arbeta för en ökad integration där allas ömsesidiga beroende av varandras insatser är en ständigt pågående process. Alla elever ska ha en vuxen ledare som har det närmaste ansvaret för elevens utveckling och välbefinnande.⁵⁰

3. *Delaktighet och inflytande*, genom att verksamheten på alla nivåer ska genomsyras av ett demokratiskt förhållningssätt. Eleverna ska ha ett reellt inflytande över sin lärprocess där de ska känna att de kan påverka och ta ansvar. De ska därtill ha möjlighet att träna sin sociala kompetens och samarbetsförmåga. Varje enskild individs val av utbildning och önskemål ska i möjligaste mån tillgodoses. Det är viktigt att alla får vägledning för att kunna göra ett val av fortsatta studier och framtida yrkesinriktning utifrån sina egna intressen och förutsättningar.⁵¹

3.4.2 Uppsala kommuns kommunikationspolicy

Uppsala kommuns kommunikationspolicy anger principer och förhållningssätt, målgrupper, ansvar, formspråk, kanaler och planeringsförutsättningar för kommunens externa och interna kommunikation. Allt utbyte av information och åsikter som sker genom kommunens informationskanaler eller som har kommunen som part eller avsändare ska ske enligt kommunikationspolicyns riktlinjer. Som exempel på information kan nämnas webbsidor, annonser, broschyrer, informationsmöten och medborgardialog. Verksamhetsansvaret styr, det vill säga varje nämnd, förvaltning eller kontor ansvarar för kommunikation om och från sin egen verksamhet. Varje chef eller ledare har därutöver ett ledningsansvar vilket innebär att han/hon ansvarar för att kommunikationsaspekten finns med i verksamhetsplaneringen och i det dagliga arbetet. Detta innebär ett ansvar för information till och kommunikation med medborgare och brukare. Detta ska ske på ett sådant sätt att kommunens trovärdighet upprätthålls och stärks. Kommunens information och kommunikation berör många målgrupper, så som till exempel kommunens invånare, men även kommunens egna medarbetare. Företag, organisationer och samhällsorgan är också viktiga målgrupper. Kommunens informationskanaler delas upp i externa och egna kanaler. Press, radio och TV är alla viktiga externa kanaler och www.uppsala.se, kommuninformation i Stadshuset, e-postsystemet med mera är viktiga egna kanaler. Varje nämnd, förvaltning eller kontor ska upprätta en kommunikationsplan inför varje nystartat projekt.

3.5 Marknadsföring riktad till barn och ungdomar

Sverige driver sedan länge en hård linje mot reklam riktad till barn. Reklamen får inte utnyttja barns godtrogenhet och bristande erfarenhet och den får dessutom inte vara påträngande eller förförisk. Enligt Marknadsdomstolens praxis får adresserad direktreklam inte skickas till barn under 16 år. Marknadsdomstolen har därtill ställt stränga krav på att det omedelbart ska framgå att det är fråga om marknadsföring, så kallad reklammarkering, och vem som är

⁴⁸ Uppsala kommuns skolplan, s. 3.

⁴⁹ Uppsala kommuns skolplan, s. 4 f.

⁵⁰ Uppsala kommuns skolplan, s. 6 f.

⁵¹ Uppsala kommuns skolplan, s. 8 f.

avsändare, så kallad sändarangivelse.⁵²

Konsumentverket har utformat regler och riktlinjer för vad som gäller för material publicerat på webben. En av dessa riktlinjer gäller marknadsföring riktad till barn och ungdomar vilken säger att; ”Reklam riktad till barn skall anpassas efter målgruppens utvecklingsnivå och får inte utnyttja barnens godtrogenhet och brist på erfarenhet. Barn bör inte lockas med belöningar för att uppehålla sig/stanna kvar på webbplatsen. [...] Länkar bör inte finnas till webbplatser som är olämpliga för barn.”⁵³

3.6 Användning av personuppgifter

Användningen av personuppgifter regleras i Personuppgiftslagen (PUL). Syftet med lagen är att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter.⁵⁴ Den som är personuppgiftsansvarig måste se till att personuppgifter endast behandlas om det är lagligt, att personuppgifter alltid behandlas på ett korrekt sätt och i enlighet med god sed, att personuppgifter endast samlas in för särskilda precist angivna och berättade ändamål, uppgifterna måste dock vara adekvata och relevanta, och får inte användas i något annat avseende, att rimliga åtgärder ska vidtas för att rätta, blockera eller utplåna felaktiga eller ofullständiga uppgifter samt att personuppgifterna inte bevaras längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen.⁵⁵ Personnummer eller samordningsnummer får endast behandlas utan samtycke när det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen, vikten av en säker identifiering eller vid något annat beaktansvärt skäl.⁵⁶

3.7 Upsala Nya Tidning

Upsala Nya Tidning, UNT grundades 1890 av Hjalmar Öhrvall, Nils von Sneidern och Axel Lilliehöök⁵⁷ och det första numret utkom den 3 december 1890.⁵⁸ Tidningen har sin grund i den radikala studentföreningen *Verdandi*.⁵⁹ UNT ägs av stiftelserna *Axel Johanssons donation*, *Axel Johanssons minne* och *Axel Johanssons understödsfond*.⁶⁰

För UNT har det varit och är en ledande princip att skilja mellan nyheter och åsikter. Denna målsättning är även fastslagen i bolagsordningens ändamålsparagraf, där det efter angivandet av den politiska målsättningen för tidningen står: "[i] sin nyhetsförmedling skall den eftersträva saklighet och opartiskhet".⁶¹

UNT har en TS-upplaga, det vill säga den genomsnittliga upplagan, på 58 500 exemplar⁶², och en räckvidd, det vill säga snittantalet dagliga läsare i åldern 15-79 år, på 163 000.⁶³ ⁶⁴

3.8 Tidningen 1 Uppsalatidningen

Tidningen 1 Uppsalatidningen är en av fem gratistidningar som ges ut under namnet *Tidningen 1*. De övriga fyra finns i Stockholm och heter *Östermalmsnytt*, *Vi i Vasastan*, *Vårt Kungsholmen* och

⁵² Thomas Carlén-Wendels, 2000: *Nätjuridik. Lag och rätt på Internet*. Stockholm: Norstedts juridik, s. 202f.

⁵³ Thomas Carlén-Wendels, s. 200.

⁵⁴ PUL 1 §.

⁵⁵ PUL 9 §.

⁵⁶ PUL 22 §.

⁵⁷ Upsala Nya Tidning, *Årsredovisning 2004. Koncernen Upsala Nya Tidning*, s. 3.

⁵⁸ UNTs intranät, 051214.

⁵⁹ Stig Hadenius & Lennart Weibull, 1999: *Massmedier. Press, Radio & TV i förvandling*, s. 51.

⁶⁰ www2.unt.se/avd2/1.3908,MC=20-AV_ID=332191,00.html?from=sectionlinks20, 061205.

⁶¹ UNTs intranät, 051214.

⁶² Enligt Tidningsstatistik, siffran gäller år 2005 (Tidningsstatistik AB, www.ts.se, 061205).

⁶³ Enligt Orvesto Konsument, siffran gäller år 2005 (Johan Cassman, 061205).

⁶⁴ Johan Cassman, 061205.

Södermalmsnytt. Störst ägare är Ge-Te Media AB.⁶⁵

Uppsalatidningen delas ut gratis till hushållen i Uppsala, Knivsta, Tierp och Östhammar. Dessutom finns 65 tidningsställ uppställda i gallerior, butiker med flera ställen. Tidningen har en TS-upplaga på 107 300 exemplar, 46 nummer per år.⁶⁶ Enligt *Skandinavisk Opinion AB* (SKOP) har *Uppsalatidningen* i snitt 93 000 läsare per nummer i åldern 15-75 år.⁶⁷ Enligt *Uppsalatidningen* har de störst andel läsare i åldersgruppen 20-39 år och de tror att ungefär 50 % av deras läsare är invandrare. De har dock ingen statistik på vare sig etnicitet eller hur läsarna fördelar sig på de olika stadsdelarna i Uppsala.⁶⁸

⁶⁵ Direktpress Uppsala, www.direktpress.se/upsala/foretaget.htm, 061128.

⁶⁶ Siffrorna gäller år 2005, Tidningsstatistik AB, www.ts.se/TSNet/Public/PDF/Upplagestatistik/rs_06_24feb.pdf, 061205.

⁶⁷ Johan Cassman, 061205.

⁶⁸ Inger Nilsson, 061205

4 Teori

Undersökningen som helhet baseras på kvalitativa metoder. Inför starten av hela arbetet genomfördes en kvantitativ innehållsanalys av antalet högstadieskolor i Uppsala kommun inklusive deras hemsidor. Inför mina intervjuer har jag bland annat tagit stöd i *Den kvalitativa forskningsintervjun* av Kvale samt *Metoder i kommunikationsvetenskap* av Ekström & Larsson. Surveyundersökning som metod anser jag är passande för att studera eleverna samt deras föräldrar som en grupp. Till detta har jag bland annat använt mig av Ekström & Larsson. Vidare har jag utfört textanalys av textinnehållet i den folder och det informationsbrev som skolorna använder sig av i sin kommunikation med de blivande eleverna. Som stöd för analysen har jag främst använt mig av *Vägar genom texten* av Hellspong & Ledin. Vad gäller bilderna i foldern och på webbsidan har jag utfört en semiotisk analys. Som stöd till de semiotiska analyserna har jag bland annat använt mig av Ekström och Larsson. Enkätvar och intervjuer har analyserats med hjälp av användningsmodellen och kommunikationsmodellen. Dessa två modeller kompletterar varandra eftersom den första utgår från mottagaren och den andra från sändaren. Till sist har jag använt mig av *the Westley and the MacLean Model* för analys av skolorna som kommunikatörer i massmedia. Denna modell används numer i allt mindre utsträckning, men jag tyckte att den passade mitt ändamål.

4.1 Kvantitativ innehållsanalys

En kvantitativ innehållsanalys besvarar olika typer av förklarande frågeställningar och baseras på likvärdiga och jämförbara uppgifter om ett urval analysenheter som går att analyseras i siffror. Innehållet ska vara av skriftlig, muntlig eller bildmässig framställning. Analysen används för att ta reda på hur frekvent eller hur stort utrymme en viss kategori förekommer i materialet.⁶⁹ Förutom själva datainsamlingen och kodningen följer den kvantitativa innehållsanalysen ett antal delmoment. Först måste forskningsproblemet definieras därefter definieras urvalet,⁷⁰ det vill säga undersökningens analysenheter, dess variabler samt dess variabelvärden. I kodboken tecknas samtliga variabler med tillhörande variabelvärden ner. Därtill tillkommer kodblanketter till vilka informationen från analysenheterna förs över och görs om till sifferuppgifter. För att kunna överföra fakta från analysenheterna till kodblanketterna måste det finnas tydliga tolkningsregler och kodningsprinciper. Till sist är det bra att göra en reliabilitetstest⁷¹ och därefter sker själva databehandlingen och analysen.⁷²

För att få fram antal annonser och artiklar införda i *UNT* fördes en dialog via telefon och e-post med Johan Cassman, försäljningschef privatmarknad på *UNT*. Cassman fick namnen på samtliga högstadieskolor i Uppsala och sökte därefter i tidningens annonsarkiv efter införanden. Vidare sökte Cassman i tidningens artikelregister på följande ord: (1) *segregation*, *skolesegregation* och *segregation inom skolan*, (2) *högstadieskola* och *val av högstadieskola*, (3) *profilklass* samt (4) *friskola* under perioden augusti till december 2005 samt januari till juli 2006. När han fick träff på ett sökord läste han upp rubriken och i vissa fall delar av artikeln. Ett urval av materialet gjorde att enbart artiklar som handlar om högstadieskolor i Uppsala kommun och artiklar som behandlade friskolor och profilklasser som allmänna institutioner kom att ingå i underlaget. Dialog fördes även via e-post med Inger Nilsson på *Uppsalatidningen* angående artiklar och annonser införda i *Uppsalatidningen*. Nilsson tycktes inte ha något textarkiv att tillgå så hennes uppgifter om artiklar är hämtade från hennes eget minne. Däremot har de ett annonsarkiv i vilken hon sökte efter annonser från de angivna skolorna.

⁶⁹ Peter Esaiasson et al, 2004: *Metodpraktikan*, Vällingby: Norstedts juridik, s. 219.

⁷⁰ Mats Ekström & Larsåke Larsson (red.), 2000: *Metoder i kommunikationsvetenskap*, Lund: Studentlitteratur, s.118 f.

⁷¹ Peter Esaiasson et al, s. 223.

⁷² Mats Ekström & Larsåke Larsson (red.), s. 119.

3.2 Textanalys

Vårt språk bygger på ord som bildar satser och meningar. Orden i sin tur är uppbyggda av morfem.⁷³ Enskilda ord i en text kallas för lexikala, det vill säga de rör lexikonet eller ordförrådet. Lexikaliserade ord är uppbyggda av flera ord som till exempel *varsågod*. Flera ord tillsammans bildar fraser, satser och meningar (syntaxen). Lexikonet och syntaxen ingår tillsammans i lexikogrammatiken.⁷⁴

För att analysera text behövs en textmodell. Denna ger en allmän bild av texters uppbyggnad och utifrån den går det att målmedvetet och planmässigt styra analysen mot olika inslag i texterna. Texter har många nivåer och sidor, från enskilda delar till sammanhängande enheter, från språkliga till innehållsliga, från yta till djup. Dessutom finns det en inre ordning med mönster och regelbundenheter. Textmodellen vill spegla mångfalden och sambanden. Texter möter sina läsare i bestämda sammanhang och kan därför inte ses för sig. Modellen lyfter fram tre sidor av en text för sin omgivning. För det första sammanhanget eller kontexten, för det andra uppbyggnaden eller strukturen och för det tredje framställningssättet eller stilen.⁷⁵

Att tänka på vid textanalys är att försöka vara flexibel och att anpassa analysen till den aktuella texten, att sälla och visa omdöme genom att inte ta upp allt, att vara kreativ genom att inte använda modellen mekaniskt utan för att få idéer samt att sammanfatta och genomföra fortlöpande synteser av materialet att inte analysen förlorar sig i orelaterade detaljer.⁷⁶

Vid textanalys är det viktigt att först lista ut situationskontexten, textens närmaste omgivning. Situationskontexten går att bryta ner i tre huvudkomponenter; (1) verksamheten, (2) deltagarna och (3) kommunikationssättet. Den intertextuella kontexten, eller den vertikala intertextualiteten, återspeglar att alla texter är ett eko av tidigare texter. Textens kulturkontext är också viktig att ta fasta på.⁷⁷

Precis som vid all annan analys bryts textmassan vid analysen ner i mindre beståndsdelar som undersöks närmare. Texter har tre olika huvudegenskaper. Den första är den textuella dimensionen, eller den textuella strukturen, vilken motsvarar formsidan av texten. Meningarna kan vara korta eller långa, någonting som brukar stå i början står i slutet och så vidare. Den andra är den ideationella strukturen vilken har ett nära samband med kontextledets verksamhet, texten har någonting att säga, tankar att förmedla. Den tredje är den interpersonella strukturen vilken har att göra med textens mellanmänniska funktion. Texten för en sändare i kontakt med en mottagare. Texten framför sitt innehåll i en social situation och skapar en relation till sina läsare.⁷⁸

De normer som används vid språkbruk av olika grupper i samhället kallas inom textlingvistik för koder. Forskare använder till exempel olika vetenskapliga koder med specialvokabulär för de egna begreppen. Ett annat exempel är ungdomskod vilken visar på det speciella sätt ungdomar talar till varandra. Koden signalerar därmed en gruppstillhörighet. Koder kan vara smala (knyter an till det specifika i en speciell grupp) eller breda (vädjar till det allmänna och gemensamma för många).⁷⁹

3.3 Visuell kommunikation

Visuell kommunikation eller kommunikation genom bilder har använts av människan i cirka 15 000 år. De första bilderna ristades in i grottor där människan levde. Många år senare började bilder användas i religiösa sammanhang, bland annat väggmålningar och mosaiker i

⁷³ Östen Dahl, 2000: *Språkets enhet och mångfald*, Lund: Studentlitteratur, s. 224.

⁷⁴ Lennart Hellspong & Per Ledin, 1997: *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*, Lund: Studentlitteratur, s. 67.

⁷⁵ Lennart Hellspong & Per Ledin, s. 41.

⁷⁶ Lennart Hellspong & Per Ledin, s. 48.

⁷⁷ Lennart Hellspong & Per Ledin, s. 42 f.

⁷⁸ Lennart Hellspong & Per Ledin, s. 44 f.

⁷⁹ Lennart Hellspong & Per Ledin, s. 54 f.

kyrkor. Människan blev konstnär och ville med bilden beskriva verkligheten och försöka påverka den. Under 1800-talet utvecklades kameran och den fotografiska bilden. I slutet av 1800-talet konstruerades den första filmkameran och de rörliga bilderna spred sig över jorden.⁸⁰

I vår tids snabba utveckling har fotografering blivit var mans verksamhet. Det är inte längre enbart de professionella som fotograferar utan allmänheten gör det också. Vi är därför ständigt omgivna av bilder av olika slag. Bilder återfinns idag bland annat i fotografier i familjealbumet, på reklampelare, på TV, i konstgallerier, i dagspressen, på Internet, i böcker, i mobiltelefonen och så vidare.⁸¹

Det brukar talas om tre olika bildtyper. Den första utgår från bildens konstruktion och anger på vilket sätt den är uppbyggd. Bildteoretikerna brukar här skilja mellan målning, teckning, fotografi och film. Den andra typen utgår från funktionen, när bilden används i ett speciellt syfte, som till exempel i reklam eller nyhetsförmedling. Den tredje typen utgår från cirkulationen där mottagare i olika medier möter bilden. Den som använder bilder för att kommunicera måste arbeta efter ett bildmässigt intentionsperspektiv, det vill säga sändaren bör vara säker på bildens budskap, mål och kontext. Vid fastställande av mål finns det flera användbara frågor. Till exempel; (1) Vad ska bilden användas till? Det vill säga ska den informera, illustrera, övertala och så vidare, (2) Vem är mottagare? och (3) Hur ska mottagaren nås?⁸²

En bild innehåller, precis som en text, olika retoriska komponenter. Dessa komponenter kan till exempel vara gester, färger, ansiktsuttryck samt blickar. Komponenterna förklarar hur vi ska förstå det som bilden visar och en relation bildas därmed mellan betraktaren och bilden. Avståndet till motivet är ett sätt vilken bilden kommunicerar. Ett annat sätt är hur kameravinkeln positionerar betraktaren. En bild med parallellperspektiv placerar betraktaren och det som avbildas på en jämbördig nivå i jämförelse med till exempel en bild med ovanifrånvinkel som framställer bildens objekt som liten och betraktaren får därmed en symbolisk makt.⁸³

För att skapa en stark bildkommunikation kan tre olika typer av bilder användas, vilka alla utgår från retorikens så kallade figurer eller troper. Den första är den presentativa vilken har till uppgift att visa till exempel hur någonting ser ut eller fungerar.⁸⁴ Den andra är den metonymiska vilken har till uppgift att bevisa, till exempel att produktbudskapet är rätt och riktigt. Metonymerna används när det är svårt att i bild att beskriva abstrakta saker, som till exempel aktiemarknaden, vilken i bild då kan gestaltas med en bild på Wall Street.⁸⁵ Den tredje är den metaforiska vilken används för att förtydliga och förstärka budskapet genom en jämförande bild. Jämförelsen påvisas inte genom bilden utan den ersätter bilden av händelsen eller produkten med en annan bild från ett angränsande eller avlägset sammanhang. Betraktaren eller mottagaren tvingas därmed att ta ett associativt kliv från ett område till ett annat. Metaforer består således av två led: *sakledet*, det vill säga ursprungsbilden, och *bildledet* det vill säga bildliknelsen, det som bilden jämförs med.⁸⁶

3.3.1 Semiotisk analys

Semiotikens grundare anses var den schweiziske strukturalistiska lingvisten Ferdinand de Saussure. Han ansåg att vårt språk är ett teckensystem som uttrycker något. Saussures teckenbegrepp har två aspekter: dels en uttrycksaspekt som uttrycker tecknets fysiska och materiella sida och dels en innehållsaspekt vilken är tecknets innebörd. Sammankopplingen mellan innehåll och uttryck bygger på accepterade regler/konventioner för hur saker hänger

⁸⁰ Bo Bergström, s. 156 f.

⁸¹ Bo Bergström, s. 157.

⁸² Bo Bergström, s. 159.

⁸³ Anja Hirdman, 2002: Tilltalande bilder. Falun: Atlas, s. 48f.

⁸⁴ Bo Bergström, s. 162.

⁸⁵ Bo Bergström, s. 164.

⁸⁶ Bo Bergström, s. 168.

ihop, så kallade koder.⁸⁷ Inom semiotiken är uppfattningen att oavsett analysobjekt så går bilden att förstås som en text.⁸⁸ Tecknet är själva förutsättningen för all kommunikation. Utbyte av tankar och meningar mellan människor sker genom tecken eftersom detta är vårt uttrycksmedel. Det är enbart ljud och kroppsspråk som inte utgår från tecken vilka relaterar till referenten det vill säga objektet eller verkligheten och till den som tolkar, interpretenten.⁸⁹ Detta illustreras genom den semiotiska triangeln som finns återgiven i *bild 1*.

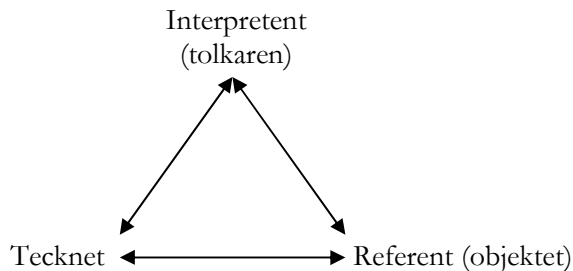


Bild 1. Den semiotiska triangeln

Teckensystemet är jämförbart med skriften, där flera ord tillsammans bildar en mening, sats och meningar, en syntagm. Bilder fungerar, precis som orden, i en kedja, men en teckenkedja med sin egen syntagm. När bildens språk studeras är även bildens grafiska utformning viktig. I en semiotisk analys är det bilden som är bärare av tecken och det är betraktaren som tolkar dessa tecken. Allt som går att tolka är därför tecken.⁹⁰ Tecknen delas inom semiotiken in i två nivåer; den denotativa (den omedelbara betydelsen) och den konnotativa (medbetydelsen). Därtill finns det tre stycken olika sorters tecken: (1) *symboliskt tecken* som är konventionell, till exempel språket eller trafikljusets signaler, (2) *indexikaliskt tecken* som är ett spår efter något (ett indicium), till exempel spår i snön visar att någon har gått där, (3) *ikoniska tecken* kännetecknas av dess likhet med det som det står för, till exempel fotografier.⁹¹

I skriftspråkets tecken finns det inte någon naturlig förbindelse mellan tecknet och det som det representerar, tecknen är därför konventionella. Enligt Saussure får ett tecken sin mening genom dess relation till andra ord inom ett betydelsefält. Den semiotiska teorin baseras alltså på skillnader mellan tecken i ett paradigm.⁹²

Författaren av en text väljer ord efter sinnesämning och ämne samt efter det han/hon vill förmedla. Samma sak gäller för fotografen eller konstnären. Han/hon väljer också sitt motiv med omsorg. En bild med till exempel blå himmel förmedlar någonting helt annat än en bild med en grå himmel. Var bilden presenteras/publiceras spelar också roll för hur den tolkas. En bild i en reklambroschyr tolkas på ett sätt medan samma bild i ett annat sammanhang kan tolkas på ett helt annat sätt. Bilden tolkas dessutom av betraktaren utifrån dennes egna erfarenheter. För att förstå innebörden av ett meddelande måste bilden och texten först analyseras var för sig och sedan ihop.⁹³

3.4 Användningsmodellen

Användningsmodellen (Uses and Gratifications model) är en mottagarorienterad modell. Modellen utgår från att människor har vissa behov som tillfredsställs genom användandet av vissa medier. Användaren är aktiv och väljer fritt media för att tillgodose sitt

⁸⁷ Helge Østbye et al, s. 67.

⁸⁸ Helge Østbye et al, s. 68.

⁸⁹ Bo Bergström, s. 260.

⁹⁰ Mats Ekström & Larsåke Larsson (red.), s.141 f.

⁹¹ Helge Østbye et al, s. 67 f.

⁹² Helge Østbye et al, s. 67.

⁹³ Mats Ekström och Larsåke Larsson (red.), s.144 ff.

informationsbehov. Resultatet och effekten baseras på användarens uppfattning av hur viktig och användbar innehållet i mediet är.⁹⁴ Modellen finns beskriven i *bild 2*.

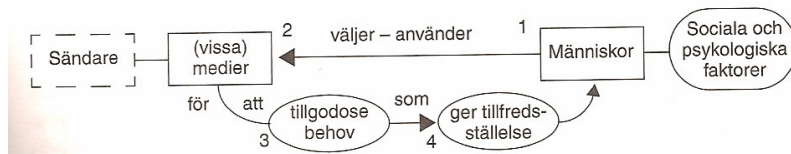


Bild 2. Användningsmodellen⁹⁵

3.5 Kommunikationsmodellen

Nedan redovisad modell är en mycket förenklad kommunikationsmodell hämtad från Bo Bergströms bok *Effektiv visuell kommunikation*. Modellen visar att sändarens budskap oftast inte når hela målgruppen utan endast en del av målgruppen, det vill säga mottagarna. Många gånger når inte budskapet över huvudtaget fram eftersom kanalen mellan sändare och mottagaren bryts av så kallat *brus*. Tre sorters *brus* kan uppstå. För det första, *tekniskt brus*, som till exempel kan vara dåligt tryck, utebliven tidning eller länkfel. För det andra, *semiotiskt brus*, vilket är när ett budskap är illa uttryckt i text och bild. För det tredje, *kognitivt brus*, vilket uppträder som begränsningar hos mottagaren, att mottagarens hjärnkapacitet helt enkelt inte räcker till.⁹⁶ Modellen illustreras i *bild 3*.

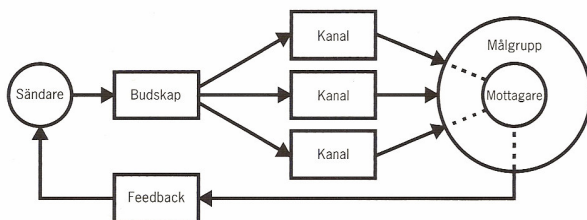


Bild 3. Kommunikationsmodellen⁹⁷

3.6 The Westley and MacLean Model: Co-orientation and System

I Westley och MacLeans modell presenteras kommunikatorn i ett kommunikationssystem. Modellen, som finns illustrerad i *bild 4*, s. 24, porträtterar masskommunikationsprocessen som ett verktyg till speciella källor i samhället vilka har någonting att säga till publiken. Media och de som arbetar inom mediesektorn verkar för att nå ut med den information som de anser är viktig för publiken och får därmed en gatekeeper funktion.⁹⁸ Systemet presenterar tre roller:

1. Försvarsrollen, "A", strävar efter att influera människor, direkt eller indirekt, i deras miljö. Detta är personer som är påstridiga och angelägna att få ut sitt budskap, som till exempel politiska partier, pr-avdelningen på ett företag eller någon i själva medieorganisationen.
2. Kanalrollen, "C", består av en lite mindre påstridig karaktär. Dess mål är att leverera information till allmänheten genom att vara en länk mellan dem och "A". Detta är oftast en journalist vilken är en del av medieorganisationen vilken i sin yrkesroll inte blandar in egna värderingar och intressen i kommunikationsprocessen, åtminstone inte teoretiskt sett.
3. Beteenderollen, "B", består av människor från allmänheten, vilka till exempel kan vara läsare, tittare och lyssnare.⁹⁹

⁹⁴ Larsåke Larsson, 2001: *Tillämpad kommunikationsvetenskap*, s. 42 f.

⁹⁵ Larsåke Larsson, s. 43.

⁹⁶ Bo Bergström, s. 108.

⁹⁷ Bo Bergström, s. 108.

⁹⁸ Sven Windahl & Benno Signitzer med Jean T. Olson, 2002: *Using Communication Theory*, s. 123.

⁹⁹ Sven Windahl & Benno Signitzer med Jean T. Olson, s. 120.

X: en i modellen hänvisar till de händelser, fenomen eller objekt som ska kommuniceras. Vad som ska kommuniceras bestäms antingen direkt av roll "C" eller genom antingen enskilda eller organisationer, som återfinns i roll "A". Händelse "X₃" kan antingen bli medierad till roll "C" (och roll "B") genom roll "A" eller uppfattad/skolad direkt av roll "C" ("X_{3C}" och "X₄"). Modellen tillhandahåller dessutom flera olika typer av feedback ((mellan roll "B" och roll "A" (fBA), mellan roll "B" och roll "C" (fBC) samt mellan roll "C" och roll "A" (fCA))). Viktigt att tänka på för kommunikatorn är i vilken händelse eller situation han/hon träder in i vilken roll, "A", "B" eller "C".¹⁰⁰ För att kort sammanfatta ovanstående sker ett naturligt informationsflöde från "A:n" till "B:n" med hjälp från "C:n" följt av ett returflöde via feedback. Denna ideala bild förutsätter självreglering, ömsesidiga fördelar och en balanserad maktrelation. Aktörerna delar samma bild av processen och strävar mot samma mål, det vill säga "A:na" vill verkligen försvara och influera i en speciell riktning.¹⁰¹

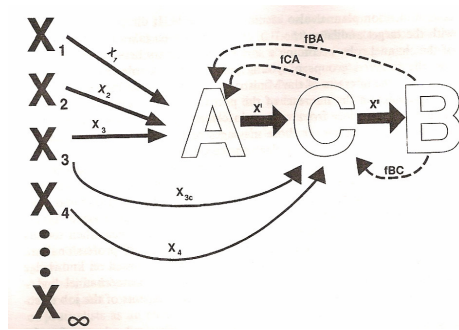


Bild 4. The Westley and MacLean Model

¹⁰⁰ Sven Windahl & Benno Signitzer med Jean T. Olson, s. 120 f.

¹⁰¹ Sven Windahl & Benno Signitzer med Jean T. Olson, s. 123.

4. Resultat

4.1 Resultat Katarinaskolan

4.1.1 Informationsbrev

Inför skolstarten skickar *Katarinaskolan* ut ett brev till de 72 första i sin kö. Brevet är i svart-vitt med skolans emblem högst upp till vänster. Skolans rektor står som avsändare och brevet riktar sig till förälder till elev som ska börja årskurs sju.

Den första information som ges är orsaken till brevet, kallelse till ett enskilt informationsmöte med skolans rektor och studierektor. Därefter följer ett ganska långt stycke som berör skolans inriktning på språk samt vad skolan kräver av eleven när det gäller val av B-språk.

Det sista stycket informerar om det kommande samtalet, hur lång tid det beräknas ta samt att föräldern ska kontakta skolan huruvida de har för avsikt att komma på mötet eller inte. Med fetstil står hur den blivande elev och dennes förälder ska svara samt hur de tar sig in i skolbyggnaden. Allra längst ned på sidan finns en talong med mötestiden ifylld. Här ska eleven fylla i sitt språkval och målsman ska skriva under. Talongen faxas eller skickas därefter in till skolan. Det står också angivet att det är ok att e-posta in uppgifterna.

4.1.2 Hemsida

Katarinaskolans hemsida är uppbyggd med 17 rubriker där det går att klicka sig vidare för mer information. Dessa rubriker återfinns till vänster på skolans webb. I mitten på sidan finns aktuell information, telefonnummer till rektor, studierektor, skolsköterska, studie- och yrkesvägledare och kurator. Här finns även information när och på vilket nummer anmälningsfrågor besvaras.

Överst på sidan finns bilder på barn i olika situationer samt på skolans ikoner. Rubrikerna till vänster och bilderna överst hänger med oavsett var på sidan besökaren befinner sig. För att avgränsa materialet är det enbart den introducerande sidan (svensk presentation) med allmän information om skolan som valts ut för att återge språk och upplägg. Sidan har rubriken ”Vad är Katarinaskolan?”. Direkt under rubriken följer några meningar om antal elever samt vilka årskurser som det finns på skolan. Första underrubriken lyder ”[h]umanistiskt kristen?”. Här finns en kort historik presenterad, lite om hur skolan ser ut samt vad skolledningen lägger för betydelse i ordet ”kristen”. Nästföljande stycke ger en mer djupgående förklaring till vad skolan vill representera och förmedla. Sedan följer ett stycke om språk och språkval.

”Individen” är nästa underrubrik. Här beskrivs *Katarinaskolans* tanke att alla elever ska uppmärksammas som enskilda individer och hur de arbetar för att fullfölja detta. Med små klasser, temaverksamheter mellan årskurserna samt att klassnamnet följer eleven genom hela högstadietiden beskriver skolan hur de arbetar för att alla elever ska uppmärksammas som enskilda individer.

Alla texter är relativt långa, men är inte bredare än att de passar in på dataskärmen.

4.1.3 Intervjumaterial

Informanten är utbildad lärare och var med och startade skolan för tolv år sedan. Inför starten 1994 skickade skolan ut en informationsfolder om skolan till samtliga vårdnadshavare till blivande sjunde- och åttaklassare i Uppsala kommun. I foldern annonserade skolan om öppet hus. När skolan höll öppet hus kom enbart föräldrar och inga elever. Informanten tror att de första eleverna som började i skolan valde detta alternativ för att komma bort från en alternativ skola som enligt föräldrarna var dålig. Vid den här tiden fanns det ett väldigt sug efter någonting nytt, ett alternativ till den kommunala skolan. Idag har fler fristående skolor startat och många kommunala skolor har startat profilklasser. Informanten anser att denna nya konkurrens är bra eftersom den ger eleverna möjlighet till att göra ett val eftersom det är profilen som lockar mer än själva skolan.

I *Katarinaskolan* går det idag 266 elever fördelat på 11 klasser. Skolan betonar kravet på ett B-språk och i åttan ett C-språk, vilket därmed blir ”elevens val”. De elever som behöver hjälp i basämnena behöver dock inte välja ett C-språk.

De elever som vill börja i *Katarinaskolan* måste stå i skolans kö. Det är könumret och inte prestationen som styr om eleven får en plats eller inte. Syskon har dock förtur. Skolan har inga problem med att få nya elever och det finns till och med föräldrar som ställer sina nyfödda barn i kö för att garantera att de ska få en plats.

Kösystemet försvårar arbetet med att aktivt arbeta för en mindre segregerad skola. Vid starten av skolan hade skolans ledning en tro att skolan främst skulle locka elever med katolsk eller ortodox bakgrund. Så blev det inte utan elever strömmade till från hela Uppsala, men största andelen eleven kom från Sunnersta. Informanten tror att detta berodde på att Gottsundaskolan då hade rykte om sig att vara stökig. Idag har Gottsundaskolan fått ett bättre rykte, kanske på grund av sina profilprogram, vilket har resulterat i att fler elever från Sunnersta väljer att stanna kvar på Gottsundaskolan från och med årskurs sju.

Informanten tror att de som börjar på *Katarinaskolan* har hört talas om skolan via bekanta med flera, alltså via ”mun-till-mun”. Då skolan har många barn i kö behöver de inte annonsera i dagspress, på Internet med flera ställen. *Katarinaskolan* kontaktar helt enkelt de elever som står på tur och kallar till ett enskilt introduktionssamtal tillsammans med vårdnadshavare. Samtalet tar cirka 30 minuter och här får eleven en första inblick i vad *Katarinaskolan* har att erbjuda samt vad som förväntas av eleven. Att språk är en viktig del är någonting som betonas. Innan mötet avslutas får eleven skriva under ett kontrakt där han/hon lovar att följa skolans regler. Ett foto tas och arkiveras inför avslutningen i årskurs nio.

För att stävja skolsegregationen har *Katarinaskolan* varit i kontakt med kommunen om att starta en så kallad förberedelseklass. Denna klass skulle bestå av ett fåtal nyinvandrade elever som behöver lite lugnare tempo och extra stöd i svenska. *Katarinaskolan* är dock osäkra på anledningen till varför en sådan klass inte har kommit till stånd, men kanske har kommunen placerat dessa elever i någon av deras egna skolor. Informanten tror att högstadieskolans profilklasser i allmänhet riskerar att öka skolsegregationen eftersom profilprogrammen sällar bort de svaga från de starka i och med olika inträdestester.

Katarinaskolan har ingen informationspolicy, men däremot en krisplan där det bland annat står hur kommunikationen ska ske vid en eventuell krisituation samt vem som får ha kontakt med media. Den information som finns om skolan är dels det informationsbrev som eleven får inför skolstart och dels skolans hemsida på Internet. Om informationen innan eleven börjar kan tyckas knapphändig så är den betydligt bättre när eleven går på skolan. *Katarinaskolan* har fått mycket beröm av elevernas vårdnadshavare för den fina och snabba kommunikationen.

När skolan startade för tolv år sedan skrev *UNT* ganska flitigt om skolan och saker som hände där, men nu på senare år har det dock inte skrivits någonting, i alla fall inte vad informanten kan påminna sig.¹⁰²

4.1.4 Enkätmaterial elever

Totalt går 96 elever i årskurs sju på *Katarinaskolan*. Av dessa 96 svarade 89 elever, cirka 93 %, på enkäten. 55 elever är flickor och 34 elever är pojkar.

32 elever svarade att de tyckte att det hade varit svårt att välja högstadieskola och 55 elever svarade att de inte tyckte att det hade varit svårt att välja skola. Två elever anser att de inte har fått vara med och påverka sitt val av högstadieskola och har därför inte svarat vare sig ”ja” eller ”nej” på denna fråga.

På frågan om varifrån de hade fått information var fler än ett svartalternativ möjligt. Totalt 159 olika svar inkom. Nio stycken hade tittat på skolans webbplats, ingen hade tittat på kommunens webbplats, 11 stycken hade varit på informationsmöte, 68 stycken hade fått sin information från en förälder, 29 stycken hade pratat med en kompis som går eller har gått på

¹⁰² Intervjuguiden finns med som bilaga ”Intervjuguide högstadieskola”.

skolan, 16 stycken hade pratat med en kompis som varken går eller har gått på skolan, 17 stycken hade pratat med sitt syskon och därmed fått sin information och nio stycken angav att de hade fått sin information från annat håll (till exempel kompis mamma, granne, kusin eller släkting som arbetar på skolan) eller att de inte visste varifrån informationen kom ifrån.

Då en elev valde att inte svara vare sig ”ja” eller ”nej” på frågan om eleven ansåg att den givna informationen var tillräcklig för att bilda sig en klar uppfattning hur det skulle bli att börja på skolan blir totala antalet svar på den frågan 88. 73 stycken anser att de fick tillräcklig information och femton stycken anser att de fick för lite. På denna fråga fanns möjlighet att ge exempel på vilken information som de anser saknas. Information hur skolan ser ut invändigt, hur skolgården ser ut, cykelparkering, cafeteria, mat samt antalet läxor är exempel på saker som eleverna hade velat ha tydligare information om.

Eftersom inte alla elever anser att de har tagit del av någon information innan de började inkom endast 84 svar på frågan om informationen var lätt att förstå. 80 elever anser att den information som de tog del av var lätt att förstå och enbart fyra elever anser att det var svårt att förstå informationen.

På frågan om vad som avgjorde beslutet att söka till just den här skolan hade några elever uppfattat att de kunde ge fler än ett svar vilket resulterade i totalt 157 redovisade svar. De flesta (59 stycken) har svarat att det som avgjorde att de började på skolan var att de ansåg att skolan verkade bra. 45 stycken har svarat att mamma och/eller pappa ansåg att skolan var bra och att eleven därför skulle börja där. 30 stycken valde skolan därför att kompiserna/kompisarna också sökte till just den här skolan. Tio elever valde skolan eftersom den ligger nära deras hem och 13 stycken angav annan anledning än de ovanstående. Annan anledning är till exempel att syskon eller kusiner går på skolan och att eleven är intresserad av språk. Flera elever nämnde här att de valde bort skolan i den egna stadsdelen eftersom de anser att den inte är bra, därmed blev den nuvarande skolan ett bättre alternativ.¹⁰³

4.1.5 Enkätmaterial vårdnadshavare

Totalt svarade 49 personer (cirka 55 %) av 89 utskickade enkäter. Av dessa är 34 kvinnor, 14 är män och en person har inte fyllt i sitt kön.

23 svarade att de tyckte att det hade varit svårt att finna information om utbudet av Uppsalas högstadieskolor och 17 tyckte att det hade varit lätt. Nio personer svarade vet ej på frågan alternativt att de inte hade sökt information om någon annan skola än *Katarinaskolan*.

På frågan varifrån man hade hittat information om högstadieskolorna i Uppsala kommun var det möjligt att ange fler än ett svar, totalt 82 svar har registrerats. 13 svarade att de hade letat efter information på skolans webbplats och en person på kommunens webbplats. Nio personer svarade att de hade fått sin information på det möte som skolan anordnade och 35 angav att de hade fått sin information via en annan förälder. 16 svarade att deras barns vän/vänner hade informerat om skolan. Åtta angav andra informationskällor, främsta källan är att de har haft barn på skolan tidigare.

44 personer ansåg att informationen var tillräcklig för att ge en klar uppfattning hur det skulle bli för eleven att börja på skolan. Fem stycken ansåg att informationen var för knapphändig. Information de saknade var bland annat information om samtliga högstadieskolor och deras profiler.

45 personer anser att den information som de tog del av var lätt att förstå, en person tyckte inte att informationen var lätt att förstå och tre valde att inte svara. 43 personer ansåg att informationen hade vuxna som målgrupp, en person ansåg inte det och fem personer svarade inte på frågan. 30 personer ansåg att informationen var anpassad till eleverna och tretton personer ansåg inte att informationen var anpassad till eleverna, sex personer valde att inte svara på frågan.

På frågan vad som avgjorde beslutet att låta barnet börja på skolan uppfattade vissa personer att det fanns fler än ett svarsalternativ vilket resulterade i totalt 95 svar. 33 svarade att

¹⁰³ Enkäten finns med som bilaga ”Enkätundersökning elev i fristående skola” och resultatet i bilaga ”Resultat enkäter”.

barnet tyckte att skolan verkade bra. De flesta, 38 stycken, svarade att de som vårdnadshavare ansåg att skolan verkade bra, 12 stycken svarade att barnets kompis/kompisar också hade sökt till skolan. Fyra personer svarade att skolan ligger nära deras hem. Åtta svarade att beslutet berodde på en annan anledning, bland annat att skolan har små klasser och bra lärare.¹⁰⁴

4.1.5 PUL samt reklam riktad till barn

Katarinaskolan lagrar information om elever och blivande elever, de har dock ingen uttrycklig personuppgiftsansvarig. Eleverna behöver inte ge sitt godkännande till registreringen eftersom ändamålet med behandlingen är klart motiverad. Skolan bryter inte mot Marknadsdomstolens praxis gällande reklam riktad till barn. Detta på grund av att den information de sänder ut via olika kanaler i första hand riktar sig till vårdnadshavaren.

4.2 Resultat Gränbyskolan

4.2.1 Informationsfolder

Gränbyskolan har en fyrsidig folder i A5-format och fyrfärgstryck. Inuti folder finns en anmälningssblankett till *Gränbyskolans* idrottsklass med fotbollsinriktning. Rubriken lyder ”GRÄNBYSKOLAN IDROTTSKLASS med FOTBOLLSINRIKTNING”. Därefter följer en bild på elever i fotbollskläder. Under bilden följer en ny rubrik ”Inför läsåret 2007-2008” och en allmän text om vad det innebär att gå i *Gränbyskolans* idrottsklass med fotbollsinriktning. Sidan två börjar med en kort text om själva skolan samt en bild på skolans bibliotek, se bild 6. Under bilden går det att läsa mer specifikt hur schemat är uppbyggt och vilka ämnen som får ge plats för idrotten.

På sidan tre får läsaren reda på vad en fotbollsinriktning är, vem som kan söka samt när och hur uttagningen går till. Även kontaktpersoner finns nämnda här om eleven eller vårdnadshavaren vill ha mer information. På sista sidan annonseras om informationsträff för föräldrar. Här finns också e-post och telefonnummer till skolans kontaktperson. En lagbild på elever dominerar sidan, se bild 7, och en liten tecknad bild av en fotboll finns också med.

4.2.2 Hemsida

Gränbyskolans hemsida är uppbyggd med 14 rubriker till vänster på sidan där information från rektor, skolans arbetslag, scheman, information om skolan med mera finns. Fem rubriker, där alla utom en, rör skolans olika inriktningar finns tillgängliga överst på sidan. Till höger finns åtta snabbänkar. Här finns e-postadresser till skolans personal, telefonnummer, fotogalleri med mera. I mitten på startsidan finns ”[a]ktuellt på Gränbyskolan”. Materialet visas med bild tillsammans med en kort informativ text om vad besökaren finner om han/hon klickar sig vidare. Detta material ändras med jämna mellanrum. För att avgränsa materialet är det enbart sidan som beskriver fotbollsinriktningen som nedan beskrivs, vilket därmed får utgöra textexempel.



Bild 5. Bild av fotbollsklädda ungdomar



Bild 6. Gränbyskolans bibliotek



Bild 7. Pojkar redo för fotbollsträning

Överst på fotbollssidan finns en bild på ungdomar klädda för fotbollsträning (se bild 5) och sidans rubrik är ”Gränbyskolans idrottsklass med fotbollsinriktning” och underrubriken lyder ”[i]nför läsåret 2007-2008 [v]älkommen till Gränbyskolans idrottsklasser.”. Under

¹⁰⁴ Enkäten finns med som bilaga ”Enkätundersökning förälder till elev i fristående skola” och resultatet finns redovisat i bilaga ”Resultat enkäter”.

rubriken följer en kort informering text vilken beskriver vad fotbollsinriktningen innebär. Här finns också en länk till ansökningsblanketten.

Nästa rubrik är ”Gränbyskolan – en positiv miljö” och bredvid finns ett foto på skolans bibliotek (se bild 6, s. 27). Texten som följer beskriver hur elevernas arbetsmiljö ser ut, allt från själva lokalerna till utrustningen.

”Timplan” är namnet på nästa rubrik. Information om vilka ämnen som berörs av den utökade tiden för fotbollen samt vilka ämnen som ej berörs finns beskrivet här. Därefter följer rubriken ”[v]ad är en fotbollsinriktning?” med en djupgående beskrivning av profilen följt av rubrikerna ”[v]ilka kan söka?” och ”[u]ttagning till idrottsklass”.

Rubriken ”[f]öräldrainsformation” innefattar hur vårdnadshavaren får tag på mer information och från vem, samt kursplanen för fotbollsklassen. Längst ner på sidan finns en bild på ett gäng pojkar i fotbollskläder (se bild 7, s. 27).

Texterna är samtliga anpassade för webben då de är relativt korta och är inte bredare än att de passar in på dataskärmen.

4.2.3 Intervjumaterial

Informanten är utbildad lärare i matematik och naturorienterade ämnen. På *Gränbyskolan* går idag 550 elever varav 360 i profilklass. Fyra stycken sjuor startade i år som profilklass. Två inriktningar finns att välja på, fotbollsinriktning och basketinriktning. *Gränbyskolan* var 1993 först ut med sin fotbollsinriktning inom Uppsala kommun. Bakgrunden till profilen var bland annat att skolan ville bättra på sitt rykte. Detta visade sig vara en bra idé för idag strömmar anmälningarna in från fotbollsinresserade ungdomar. Det går även att söka till skolans allmänna inriktning, men där har elever som bor i närområdet förtur. Skolan tillhandahåller även undervisning för barn som behöver särskild hjälp. Dessa elever undervisas i klasser med färre elever än i de övriga klasserna.

Skolans lärare har märkt att studiemotivationen hos de barn som går i profilklass är mycket god och att ”studiesvaga” elever blir bättre. En anledning till detta tror informanten kan vara att många av dem som går i profilklasserna är tävlingsinriktade. Denna tävlingsinstinkt överförs till samtliga ämnen.

Att profilklasser skulle öka skolsegregationen tror inte informanten, i alla fall inte när det gäller *Gränbyskolan*. På *Gränbyskolan* har profilklasserna snarare integrerat andra samhällsgrupper i den tidigare mycket segregerade *Gränbyskolan*. Anmälningar till profilklasserna kommer från hela kommunen. Årets sjundeklassare kommer från 40 olika mellanstadieskolor vilket visar på elevernas stora spridning i kommunen. Informanten anser att idrotten slätar ut fördomarna.

Gränbyskolans profilklasser lockar elever till sig genom annonsering i *UNT* och via fotbollsklubbarna i Uppsala. Vid fråga om varför de inte annonserar i någon annan tidning eller på Internet kan informanten inte svara på, men troligtvis har kommunen rabatt hos *UNT* vilket gör att de annonserar där och ingen annanstans. De anser dessutom att det inte känns etiskt riktigt att annonsera på Internet. Skolans profilprogram har fått gott rykte och information sprids ofta från ”mun-till-mun”. Det är vanligt att blivande elever har eller har haft kompisar och/eller syskon i skolans profilprogram.

Från och med i år har *Gränbyskolan* börjat arbeta mer aktivt med sin hemsida. Detta verkar ha gett gott resultat då många av anmälningarna inför nästa år är utskrivna därifrån. Den nya hemsidan och foldern som lämnas ut vid förfrågan samt till fotbollsklubbarna har båda fått mycket beröm. Informanten berättar att hemsidan tidigare var informationsfattig och att många uppgifter var gamla (de som går i årskurs sju idag såg med andra ord den äldre varianten av sidan¹⁰⁵).

Dagens Nyheter skrev för åtta eller nio år sedan om hur fotbollen lyfte skolan. Detta var en lång och bra artikel som ställde *Gränbyskolan* i god dager. *UNT* hade en artikel för cirka tre år sedan som handlade om fotbollsprofilen. Artikeln var bra och berättade bland annat om

¹⁰⁵ Min egen kommentar.

tidigare elever som har lyckats bra som fotbollsspelare. *UNT* skrev även en kort notis när *Gränbyskolans* fotbollslag blev svenska skolmästare. Informanten anser att lokalpressen i allmänhet skriver för lite om ungdomsidrotten och har påtalat detta för *UNT:s* sportchef. Informanten berättar visdare att när någon våldshandling har hänt i stadsdelen Gränby drar detta även med sig *Gränbyskolan* då många associerar stadsdelen med skolan och tvärtom. Detta är väldigt synd eftersom det är en bra skola där både elever och lärare trivs.¹⁰⁶

4.2.4 Enkätmaterial elever

Av 55 elever svarade 28 elever på enkäten varav 15 elever är flickor och 12 elever är pojkar.

Fyra elever svarade att de tyckte att det hade varit svårt att välja högstadieskola och 24 elever svarade att de inte tyckte att det hade varit svårt att välja skola.

På frågan om varifrån de hade fått information var fler än ett svartalternativ möjligt. Totalt 50 olika svar inkom. Ingen elev hade tittat på vare sig skolans eller kommunens webbplats, nio stycken hade varit på informationsmöte, fyra stycken hade fått sin information från en förälder, 12 stycken hade fått sin information via en idrottskompis. 11 stycken hade pratat med en kompis som går eller har gått på skolans profilprogram. En elev hade pratat med en kompis som går/har gått i profilklass på en annan skola och fyra elever hade pratat med en kompis som varken går eller har gått på skolan. Fyra stycken hade pratat med sitt syskon och därigenom fått sin information och sex stycken angav att de hade fått sin information från annat håll (till exempel från tränare eller från fotbollslaget).

Då en elev svarade både ”ja” och ”nej” på frågan om eleven ansåg att den givna informationen var tillräcklig för att bilda sig en klar uppfattning hur det skulle bli att börja på skolan blir totala antalet svar på den frågan 29. 26 stycken anser att de fick tillräcklig information och tre stycken anser att de fick för lite. På denna fråga fanns möjlighet att ge exempel på vilken information som de anser saknas. Information om hur ofta ”matarbussarna” (det vill säga direktbussar från Uppsala station till *Gränbyskolan*) går samt om busskortet bekostas av skolan eller inte, är exempel på information som saknades.

På frågan om informationen var lätt att förstå svarade 27 elever att den information som de tog del av var lätt att förstå och ingen att det var svårt att förstå informationen. En person valde att inte svara på frågan.

På frågan om vad som avgjorde beslutet att söka till just den här skolan hade några elever uppfattat att de kunde ge fler än ett svar vilket resulterade i totalt 50 redovisade svar. De flesta (21 stycken) har svarat att det som avgjorde att de började på skolan var att de ansåg att det verkade vara en rolig profil och sex elever har svarat att de tyckte att skolan verkade bra. Fem stycken har svarat att mamma och/eller pappa ansåg att detta var ett bra alternativ och att eleven därför skulle börja där. Tio stycken valde skolan därför att kompisen/kompisarna också sökte dit. En elev valde skolan eftersom den ligger nära dennes hem och sju stycken angav annan anledning än de ovanstående. Annan anledning är främst fotbollsintresse, men även att de har/har haft syskon på skolans profilprogram.¹⁰⁷

4.2.5 Enkätmaterial vårdnadshavare

Totalt svarade 27 personer av 55 på enkäten. En person svarade att hon inte hade sökt efter information någon annanstans vilket resulterar i 26 svar på den första frågan. 13 svarade att de tyckte att det hade varit svårt att finna information om utbudet av Uppsalas högstadieskolor och 13 tyckte att det hade varit lätt. En person valde att inte svara på frågan.

På frågan varifrån man hade hittat information om högstadieskolorna i Uppsala kommun svarade två personer att de hade letat efter information på skolans webbplats och två personer att de hade letat på kommunens webbplats. Möjlighet att svara på fler än ett svarsalternativ fanns, vilket även många utnyttjade. Totalt 46 olika svar har registrerats. De flesta svarade att de hade fått sin information på det möte som skolan anordnade och tolv angav att de hade fått

¹⁰⁶ Intervjuguiden finns med som bilaga ”Intervjuguide högstadieskola”.

¹⁰⁷ Enkäten finns med som bilaga ”enkätundersökning elev i kommunal skola” och resultatet i bilaga ”Resultat enkäter”.

sin information via en annan förälder. Nio stycken svarade att deras barns vän/vänner hade informerat om skolan och dess profil. Fem stycken angav andra informationskällor. Exempel på dessa är kusin, fotbollslag eller annons i *UNT*.

23 personer ansåg att informationen var tillräcklig för att ge en klar uppfattning om hur det skulle bli för eleven att börja på skolan. Fyra stycken ansåg att informationen var för knapphändig. Information de saknade var bland annat att matarbussarna enbart går två gånger, en gång på morgonen och en gång på eftermiddagen, att skolan borde ha skickat ut mer information per post, att skolan bekostar busskortet samt att informationen på skolans hemsida, vid tiden för valet av högstadieskola, var minimal.

26 personer anser att den information som de tog del av var lätt att förstå, en valde att inte svara eftersom denne inte hade tagit del av någon information. 26 personer ansåg att informationen hade vuxna som målgrupp, en person svarade inte på frågan. 23 personer ansåg att informationen var anpassad till eleverna och tre personer ansåg inte att informationen var anpassad till eleverna. Även på denna fråga var det en person som valde att inte svara.

På frågan vad som avgjorde beslutet att låta barnet börja på skolan uppfattade vissa personer att det fanns fler än ett svarsalternativ vilket resulterade i totalt 43 svar. De flesta, 22 stycken, svarade att barnet tyckte att profilen verkade rolig. Tolv svarade att de som vårdnadshavare ansåg att skolan med dess profilprogram verkade bra. Tre stycken svarade att barnets kompis/kompisar också hade sökt till skolan. Endast en person svarade att skolan ligger nära hemmet. Fem svarade att beslutet berodde på en annan anledning, främsta anledningen var barnets fotbollsintresse, men även att personalen gjorde ett bra intryck vid informationsträffen.¹⁰⁸

4.2.6 PUL samt reklam riktad till barn

Gränbyskolan lagrar information om elever och blivande elever och de har en person som anavarar för detta, en så kallad personuppgiftsansvarig. Eleverna behöver inte ge sitt godkännande till registreringen eftersom ändamålet med behandlingen är klart motiverad. Skolan bryter inte mot Marknadsdomstolens praxis gällande reklam riktad till barn. Detta på grund av att den information de sänder ut via olika kanaler i första hand riktar sig till vårdnadshavaren.

4.3 Resultat barn- och ungdomsnämnden vid Uppsala kommun

Per Pettersson anser att Uppsala kommun har ett brett utbud av högstadieskolor. Han menar vidare att Uppsala "har skolor med ett antal pr[o]filer och inriktningar som bidrar till en ökad motivation hos eleven"¹⁰⁹. På frågan om det är bra att det finns både fristående och kommunala högstadieskolor svarar Pettersson "ja" med motivationen att friskolor skapar konkurrens som bidrar till att utveckla den kommunala skolan. Han anser dock att det finns en risk att vi får en segregerad skola med "A" och "B" skolor. Vidare anser han att det även kan finnas en risk att skolorna profilerar sig alltför snävt vilket gör att hela skolans uppdrag minimeras.

Profilklasserna ökar studiemotivationen hos eleverna vilket genererar bättre resultat säger Pettersson som därmed anser att profilklasser på högstadiet är positivt ur elevsynpunkt. Han säger också att Uppsala kommun agerar för att främja tillkomsten av nya profilklasser.

Att de fristående skolorna ökar skolsegregationen håller Pettersson med om. Han motiverar detta med att utvecklingen riskerar och försvårar skolans arbete med demokratiuppdraget. Även profilklasser ökar skolsegregationen anser han. Detta eftersom vissa profiler drar till sig studiemotiverade elever med engagerade föräldrar vilket kan leda till en homogen grupp.

Barn- och ungdomsnämnden vid Uppsala kommun gör, enligt Pettersson, alltför lite för

¹⁰⁸ Enkäten finns med som bilaga "Enkätundersökning vårdnadshavare till elev i kommunal skola" och resultatet finns redovisat i bilaga "Resultat enkäter".

¹⁰⁹ Per Pettersson, 061130.

att kommunens blivande sjundeklassare ska få information om det utbud av fristående skolor, kommunala skolor och kommunala skolor med profilprogram som finns inom kommunen. Detta mycket på grund av att informationsansvaret ligger på de enskilda skolorna.

Till sist berättar Pettersson att det är kommunen som beslutar om elevpengen, 42 690 kronor per elev, och det är även kommunen som betalar skolan för eleven.¹¹⁰

4.4. Resultat lokalpressen i Uppsala kommun

4.4.1 Uppsala Nya Tidning

UNT hade inget införande av någon artikel om högstadieskola eller val av högstadieskola, skolsegregation eller segregation inom skolan under hösten 2005. En artikel om profilklass (Gottsundaskolans dramaprofilklass) återfanns under rubriken ”kultur och nöje”. Friskola återfanns i fyra artiklar varav två var ledare, en fanns under rubriken Uppsala och en under rubriken Sverige. Under våren 2006 återfanns en artikel om högstadieskola eller val av högstadieskola i tidningens bilaga *City*. Sökordet *segregation* gav totalt fyra relevanta träffar och *profilklass* ingen träff. Ordet *friskola* gav i sammanhanget relativt många träffar, åtta stycken. Totalt återfanns 18 artiklar i *UNT* under den angivna tidsperioden.

Fyra högstadieskolor hade under den angivna perioden använt sig av *UNT* som marknadsplats och annonserat. *Bergaskolan* hade två införanden av samma annons, den 24 januari och den 27 januari 2006. Annonsen informerade om ett kommande informationsmöte om skolans tre profiler (segling, ma/no samt allmän). *Heidenstamskolan* hade också två införanden av samma annons, den 17 januari och den 24 januari 2006. *Heidenstamskolans* annons informerade om öppet hus där blivande elever fick möjlighet att delta på lektioner samt få information om skolans fyra profiler ((Montessori (år F-6), naturvetenskap, matematik samt teknik)). *Tunabergskolan* hade även de två införanden, den 14 november och den 16 november 2005. Här fick inte Cassman fram någon kopia på annonsen så därför går det inte att redovisa vad annonsen handlade om.¹¹¹

Katarinaskolan hade två införanden, den 1 april och den 8 april 2006. Annonsen informerade att det var möjligt att ställa barn födda 1994 till 1996 i kö till skolan. Skolans telefonnummer och e-postadress fanns angivet.¹¹² Vid intervjun av *Katarinaskolans* rektor sa hon att skolan inte hade annonserat. *UNT*'s kopior på annonsen tyder på att hennes minne svek henne.

Vid intervju med *Gränbyskolan* berättade skolans fotbollsansvarig att skolan brukar annonsera varje hösttermin om det informationsmöte som hålls. I *UNT*'s arkiv fanns det dock inget bevis på detta uttalande för den angivna perioden. Däremot återfanns fyra införanden under hösten 2006.¹¹³

4.4.2 Tidningen 1 Uppsalatidningen

Uppsalatidningen har inte haft med några artiklar som berör barnens val av högstadieskola under hösten 2005 eller våren 2006. Ingen högstadieskola, men dock några gymnasieskolor, använde sig av *Uppsalatidningen* som marknadsplats under angiven period.¹¹⁴

¹¹⁰ Intervjun finns med som bilaga ”Intervju per e-post med Uppsala kommuns grundskolechef Per Pettersson”

¹¹¹ Johan Cassman, 061231.

¹¹² Johan Cassman, 061231.

¹¹³ Johan Cassman, 061231.

¹¹⁴ Inger Nilsson, 061130.

5. Analys

I detta avsnitt analyseras först textmaterialet från *Katarinaskolan* följt av textmaterialet från *Gränbyskolan*. Enkätsvaren analyseras enligt användarmodellen och därefter följer en analys enligt kommunikationsmodellen där enkätsvar och intervjuer ligger som grund. Genom *The Westley and MacLean Model* analyseras hur skolorna använder sig av massmedia som kommunikationsmedel. Sist finns en sammanfattande analys. Jag vill betona att min egen tolkning avspeglas i analyserna.

5.1 Katarinaskolan och Gränbyskolan

Katarinaskolan använder sig av samma språkbruk i informationsbrevet och på hemsidan. Därför analyseras endast texten i brevet genom textanalys. Bilderna på hemsidans startsida analyseras genom semiotisk analys. Eftersom jag finner språket likvärdigt på *Gränbyskolans* hemsida och i folder har jag valt att enbart analysera *Gränbyskolans* informationsfolder.

5.1.1 Textanalys av *Katarinaskolans* informationsbrev

Informationsbrevet som *Katarinaskolan* skickar ut inför årskurs sju skolstart har en tydlig kontext. Genom skolans emblem får mottagaren snabbt reda på att det är *Katarinaskolan* som står som avsändare. Hälsningsfrasen/rubriken talar om att mottagare till brevet är förälder till blivande elev. Deltagarna i brevet blir således *Katarinaskolan* och föräldern, men även i viss mån eleven eftersom det är hon/han som ska gå i skolan.

Genom att använda ”[k]ära” i hälsningsfrasen antar brevet en familjär och icke formell ton. Senare i brevet blir dock tonen mer formell i och med att avsändaren har valt att skriva ”Er” med versalt ”E”. Användningen av ”Er” uttrycker även respekt för den person som läser brevet. I sista stycket intar texten en uppmanande ton genom att vissa ord är understrukna.

Textens situationskontext är informativ med det kommande skolvalet i åtanke. Emblemets och sidhuvudet gör att läsaren binder texten till *Katarinaskolan*. I hälsningsfrasen nämns ”åk 7 ht 2007” vilket knyter an till en viss tidpunkt. Genom meningen ”[v]i tänker bilda tre nya klasser i åk sju till hösten och kallar därför de 72 elever som står först på listan” intar läsaren en speciell mottagarroll. Läsaren är förälder till en av dessa 72 och ingår därmed i den gruppen. Då mottagaren tidigare har ställt sitt barn i kö har han/hon vissa förväntningar på innehållet i brevet, läsarens sociala roll spelar alltså in. Relationen mellan sändare och mottagare är asymmetrisk.

Textens ändamål är att informera förälder till blivande elev i *Katarinaskolan* hur de bör förbereda sig inför skolstarten samt vilka krav skolan ställer på eleven. Texten som helhet faller under genren informationsbrev, vilket även är textens vertikala intertextualitet. Språkbruket följer en smal kod vilken knyter an till det specifika att vara en av de 72 som får brevet.

5.1.2 Textanalys av *Gränbyskolans* informationsfolder

Informationen som *Gränbyskolan* vill kommunicera distribueras här med en text i en folder. Kommunikation sker mellan två deltagare; läsaren, det vill säga mottagaren, och avsändaren. Läsaren förväntas vara vårdnadshavare till en blivande sjundeklassare i *Gränbyskolans* idrottsklass med fotbollsriktning. Då det redan i rubriken står ”Gränbyskolan” och att det återkommande står ordet ”vi” är det tydligt att det är *Gränbyskolan* som är avsändare. Folderens kontext är med andra ord tydlig.

Texten består genomgående av medellånga informativa meningar med vanliga ord som är lätta att förstå. Den som läser foldern har den i sin hand på grund av intresse för skolan och då i synnerhet skolans idrottsklass med fotbollsriktning. Detta gör att läsaren redan från början har vissa förväntningar på vad texten ska innehålla. Informationen som läsaren får består av x delar. Texten på den första sidan är komponerad för att skapa ett intresse för att läsa resten av foldern. Mittuppslaget går mer in i detalj på vad skolan har att erbjuda, bland annat hur lokaler ser ut. Läsaren får också information hur arbetet i idrottsklassen är

uppbyggt, vad inriktningen innebär och hur det går till vid ansökan. Stilen är enkel och informativ. På sista sidan i foldern finns endast två meningar, som dock båda två saknar punkt. Den första informerar om det informationsmöte som skolan håller i och den andra meningen berättar vem som är kontaktperson samt dennes kontaktuppgifter.

Textens ändamål är att informera förälder till blivande elev i Gränbyskolans idrottsklass med fotbollsriktning hur de gör för att anmäla sig, när informationsträffen är samt vilka krav skolan ställer på eleven. Texten som helhet faller under genren informationsfolder, vilket även är textens vertikala intertextualitet. Språkbruket följer en smal kod vilken knyter an till barn som är fotbollsintresserade.

5.1.3 Semiotisk analys av Katarinaskolans hemsida

Tolkaren/interpretenten, det vill säga betraktaren, kan här vara både en elev och en vårdnadshavare. Tecknen är de sex fotografierna som ligger som ett tak över textmassorna. Bilderna följer med oavsett var på hemsidan betraktaren befinner sig. Hur interpretenten refererar till objektet beror på dennes tidigare erfarenheter.

Samtliga bilder är fotografier. Den första bilden porträtterar två ikoner i ett rum. Bilden går i orangea färger vilket ger ett varmt och tryggt intryck. Det är ingen närbild utan bilden ger betraktaren känslan av att befinna sig en bit från objektet. Därefter följer en ansiktsbild på en elev med asiatiskt utseende och glasögon. Eleven ser glad ut och bilden är tagen utomhus. Bilden är fotograferad snett framifrån och personen på bilden tittar inte in i kameran. Betraktaren hamnar på samma nivå som objektet. Genom att bilden gestaltar en person med asiatiskt utseende bidrar detta till bilden av *Katarinaskolan* som en skola med många etniciteter.

Nästa bild är på en elev som arbetar vid sin bänk. Eleven verkar vara inne i sitt arbete och omedveten att han blir betraktad. Det finns ingen annan person med på bilden vilket gör att betraktaren får en känsla av att det är tyst och lugnt omkring objektet. Kanske skriver eleven på ett prov? Sedan följer en fartfylld bild på fyra elever som deltar i en springstafett. Fotografiet är taget på håll men ändå i samma nivå som objekten. Känslan av att vilja heja på infinner sig. Det är tävling, men ändå roligt. Efter det kommer en glad bild på två pojkar. Det är en utomhusbild och solen skiner. Bilden förmedlar glädje. Den sista bilden i serien föreställer fem elever som har dragit upp sina byxor och kjolar över knäna och har vadat ut i vattnet. Kanske är eleverna på bilden på utflykt eller har friluftsdag? Elevernas kläder, himlen, vattnet och träden ger samtliga en känsla av värme. Bilden är kanske tagen i början av sommaren precis innan eleverna ska få sommarlov eller i slutet av sommaren när de precis har börjat skolan igen.

Min analys är att samtliga bilder av valda med avsikt att förmedla den atmosfär som råder på *Katarinaskolan*. Skolan beskriver i texten vikten av lugn och ro och att alla elever ska bli sedda som enskilda individer. Genom bilderna förstärks textens innehåll.

5.1.4 Semiotisk analys av Gränbyskolans informationsfolder

Bilderna i informationsfoldern består av tre fotografier och en tecknad bild. Mottagaren av informationen kan vara antingen elev eller vårdnadshavare. På framsidan finns ett stort fotografi av tio barn som är laguppställda och klädda för att spela fotboll. Nio av barnen står upp och samtliga är flickor, den ende pojken sitter på gräset framför flickorna. Bilden är en typisk gruppbild där samtliga syns lika bra. Barnen har ingen enhetlig klädsel vilket ger intryck av att bilden är tagen under en fotbollslektion. De flesta ser glada ut. Gräset är grönt och himlen är gråblå. Det ser inte speciellt varmt ut. En flicka har långa träningsoverallbyxor och långärmad tröja, övriga har kortbyxor och t-shirt. Det är svårt att avgöra när på året bilden är tagen, men troligtvis är det sommar eller vår eftersom träden har gröna löv. Storleken på bilden gör att det känns som om foldern riktar sig till barn.

Inuti foldern finns en liten bild på skolans bibliotek. Bilden är tagen utanför ingången till biblioteket, vilket gör att det är svårt att se hur det egentligen ser ut där inne. Genom fönstren syns bokhyllor fyllda med böcker. Texten bredvid bilden bekräftar att det är skolans bibliotek som syns på bilden. Ljuset inne i biblioteket är orange och ger ett varmt intryck. Kontrasten är

stor mot utsidan av biblioteket som känns kall, mycket på grund av det grå golvet som tar upp en stor del av bilden. Hade mindre av golvet syntts hade bilden genast blivit varmare. Eftersom textmassan är dominerande på hela uppslaget känns det som om detta riktar sig till vuxna.

Största delen av folderns baksida tas upp av en bild av barn klädda för att spela fotboll. Bilden påminner mycket om bilden på framsidan, men på denna bild är det fler barn och alla är pojkar. Bilden är troligtvis tagen vid samma tillfälle som framsidans bild eftersom gräs, träd och himmel har samma färger som på den första bilden. Även dessa barn har olika träningskläder på sig. Ovanför fotografiet av barnen finns en tecknad bild av en fotboll. Fotbollen förstärker att foldern handlar om *Gränbyskolan* idrottsklass med fotbollsprofil.

Skolan beskriver i texten att de inte bedriver någon tävlingsverksamhet, vilket de olika tröjorna bekräftar. Skolan skriver även att de eftersträvar en jämn fördelning mellan flickor och pojkar i klasserna, vilket bilderna i foldern inte ger intryck av. Hade barnen varit blandade på bilderna hade detta mer gett intryck av blandade klasser.

5.2 Analys enligt användningsmodellen

Användningsmodellen finns att beskåda som bild 2. Sändarna består i detta fall av Uppsalas högstadieskolor i allmänhet och *Katarinaskolan* och *Gränbyskolan* i synnerhet. För att nå mottagarna har skolorna främst använt sig av Internet, men även av informationsbrev (*Katarinaskolan*) och annons i *UNT* (*Gränbyskolan*).

Genom det resultat som enkätsvaren visar tillgodoser skolorna både elevernas och vårdnadshavarnas informationsbehov om den skola där eleven går idag. Merparten av eleverna ansåg att det var lätt att välja skola. Andelen var dock större på *Gränbyskolan* än på *Katarinaskolan*. Detta beror troligtvis på att *Gränbyskolans* elever har genomgått en uttagning med provspel med mera medan *Katarinaskolans* elever har haft förutseende vårdnadshavare som tidigt ställde dem i skolans kö.

Vad gäller vårdnadshavarnas åsikter följer de ungefär samma mönster. Merparten av dem som svarade på enkäten från *Katarinaskolan* ansåg att det var svårt att hitta information om de olika högstadieskolorna. Av *Gränbyskolans* vårdnadshavare tyckte hälften att det var lätt och hälften att det var svårt. Slutsatsen blir dock att det är relativt svårt att finna information idag. Kanske på grund av att informationsansvaret idag ligger på skolan och inte på kommunen vilket gör att mottagaren blir tvungen att aktivt söka efter informationen och då alla skolor inte har en aktuell hemsida blir arbetet tungrott.

Den tillgängliga informationen ger mottagarna som aktivt söker efter information tillfredsställelse. Sociala och psykologiska faktorer spelar dock in. Detta syns bland annat via enkätsvaren där cirka 20 % av eleverna i respektive skola svarade att de valde skolan på grund av att kompiserna gick där. Enligt Gustafsons avhandling är det främst människor boende i egnahem som aktivt söker sig bort från skolan i närområdet. Då det ligger i mottagarens intresse att söka information bidrar detta till skolsegregationen.

5.3 Analys enligt kommunikationsmodellen

Vid de båda intervjuerna i skolorna framgick det att både *Katarinaskolan* och *Gränbyskolan* trodde att många elever fick information om den aktuella skolan via vänner och bekanta. Detta bekräftades av enkätsvaren. Men det framgick också att även om denna enkla form av kommunikation fungerar som en första dörröppnare för skolan så eftersöks mer information vilken många fann på skolans hemsida.

Katarinaskolan har ett möte med eleven och vårdnadshavaren inför skolstart. Detta möte är uppskattat, men många skulle gärna se ett mer allmänt möte tidigare liknande det som *Gränbyskolan* har vilket också är mycket uppskattat. Detta informationsmöte annonseras ut i *UNT*, på skolans hemsida samt som flygblad hos olika idrottsföreningar. Den som inte läser *UNT* och/eller missar flygbladet får därmed inte veta om informationsmötet. Detta bekräftades av en elev som berättade att vid missat möte går eleven miste om viktig och

nödvändig information.

Skolornas hemsidor är välbesökta av både elever och vårdnadshavare. Av enkätsvaren framgick vikten av att hemsidan hålls uppdaterad. Staffan Nordin på *Gränbyskolan* berättade att de håller på att förbättra sin hemsida och nya sidor tillkommer varje vecka. Detta arbete påbörjades direkt efter sommaren 2006 och kommer att fortgå till dess att hela hemsidan består av kompletta uppgifter. Numer har *Gränbyskolan* en person som ansvarar för att det alltid finns aktuell information. *Katarinaskolans* hemsida är inte lika stor, men den nödvändigaste informationen finns tillgänglig och hålls uppdaterad. På *Katarinaskolans* hemsida finns en sida som enbart är till för eleverna som går på skolan och deras vårdnadshavare. För att se dessa sidor behövs ett lösenord vilket eleven får vid skolstart. Elever som inte har tillgång till Internet får denna information på papper istället. Eventuella nya elever, samt deras vårdnadshavare, som inte har tillgång till Internet går dock miste om all information som finns på de båda skolornas hemsidor.

Vad gäller kommunen som sändare anger Per Pettersson att informationsansvaret ligger på respektive skola. I kommunens kommunikationspolicy står det att chefer och ledare vid de olika nämnderna har ett ledningsansvar vilket bland annat består i att ett informationsansvar gentemot medborgare och medarbetare. Kommunen kommunicerar ut, via sin hemsida, vad kommunens samtliga grundskolor heter samt i vissa fall skolans inriktning och eventuella hemsida. Genom kommunens hemsida går det att säga att kommunen uppfyller sitt informationsansvar. Det är dock viktigt att poängtera att enligt enkätsvaren så används denna sida ytterst lite då informationen anses som jobbig att ta sig igenom.

Slutsatsen är därmed att sändarna (*Uppsala kommun, Katarinaskolan och Gränbyskolan*) sänder sina budskap via ett antal kanaler (Internet, informationsbrev, annons och informationsmöte). Målgruppen består av blivande sjundeklassare och deras vårdnadshavare, men mottagarna är enbart de som har sett meddelandet. Mottagarna ger feedback genom att söka till den aktuella skolan. Se modellen beskriven som bild 3 på sidan 23.

5.4 Lokalpressen i Uppsala kommun

UNT hade endast en införd artikel om val av högstadieskola och en artikel om profilklass under den valda perioden, läsåret ht 2005/vt 2006. Segregationen inom skolan uppmärksammades något mer med totalt fem införda artiklar. Störst antal artiklar, åtta stycken, återfanns i *UNT* om friskola. Endast fem högstadieskolor hade annonser införda under den valda perioden. Med tanke på att *UNT* har cirka 163 000 läsare per dag är antalet artiklar i minsta laget. Att enbart fem av totalt 26 högstadieskolor valde att annonsera om sin skola och eventuella profil är även det beklagligt. Utan vare sig samhällsinformation i form av artiklar i tidningen eller kommunikation via annonser är det omöjligt för Uppsalas högstadieskolor att nå alla blivande sjundeklassare och deras vårdnadshavare.

Uppsalatidningen har inte skrivit någonting om barnens val av högstadieskola under förra läsåret. Då tidningen finns i 65 ställ på centrala platser i Uppsala och delas ut gratis till samtliga hushåll i Uppsala finns möjlighet att nå de som av olika anledningar inte läser *UNT*. Med skolsegregationen i åtanke bör en tidning som säger sig distribueras till Uppsalas samtliga hushåll berätta om detta, för många unga, viktiga val och om de profilprogram som respektive högstadium tillhandahåller samt vilka fristående skolor som finns. Att ingen skola har tänkt på att annonsera i *Uppsalatidningen* är även det olyckligt ur skolsegregationssynpunkt.

Att skolorna annonseras i så liten grad upplever jag som konstigt eftersom skolan som marknad växer betyder det att skolorna måste positionera sig på marknaden för att locka till sig elever.

5.5 The Westley and MacLean Model

I försvarsrollen (A) hamnar *Katarinaskolan* och *Gränbyskolan* som båda vill att allmänheten, främst blivande sjundeklassare och deras vårdnadshavare, ska uppfatta just deras skola som

det bästa alternativet. Beteenderollen (B) består av de blivande sjundeklassarnas vårdnadshavare, men även sjundeklassarna själva. Kanalrollen (C) innehas av journalister inom lokalpressen i Uppsala.

Lokalpressen i Uppsala har valt två linjer. *UNT* har valt att belysa segregationen inom skolan, profilklasser samt friskolor. *Uppsalatidningen* har valt att inte skriva om någonting som rör vare sig segregationen inom skolan eller val av högstadieskola. *Katarinaskolan* har valt att annonsera i *UNT* vid två tillfällen. *Gränbyskolan* säger i intervjun att de annonserade i *UNT* vid två tillfällen, men *UNT* har inget underlag för detta påstående. *Gränbyskolan* berättade även att de vid flera tillfällen har kontaktat *UNT* för att få händelser införda i tidningen, ibland med lyckat resultat. Artiklar och annonser har kommunicerats ut för att förhoppningsvis tas emot av de blivande sjundeklassarna och deras vårdnadshavare. Samtliga omnämnda händelser visualiseras i modellen som "X" med pil till respektive mottagare.

Feedback ges från *UNT* till *Gränbyskolan* i och med att några händelser återges som artiklar i tidningen. De blivande eleverna ger feedback till båda skolor. Detta sker i form av en inskickad anmälan till respektive skola. Feedbacken visas i modellen som streckade pilar.

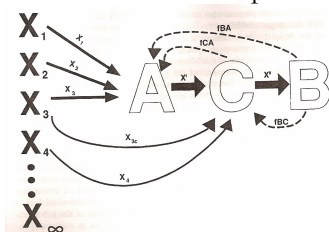


Bild 10: The Westley and MacLean Model¹⁵

5.6 Sammanfattande analys

Uppsalas blivande sjundeklassare får information om *Katarinaskolan* främst genom vänner och bekanta, men även via skolans hemsida. För att få börja på skolan krävs att barnet står i skolans kö. De 72 som står först i kön blir erbjudna plats vilka inför skolstart blir kallade till ett informationsmöte på skolan. Informationsbrevet och hemsidan riktar sig främst till vårdnadshavaren. Detta material uppfattas av elever och vårdnadshavare som lätt att förstå. Trots att informationen riktar sig till de vuxna upplever de flesta informanter att texten riktar sig till både elever och vårdnadshavare. Texterna dominerar både i informationsbladet och på hemsidan, men bilderna på hemsidan är färgglada vilket gör att de uppmärksammas och binder samman de olika sidorna på hemsidan.

Gränbyskolan kommer i kontakt med sina blivande elever via sin informationsfolder som distribueras via idrottsklubbar och vid förfrågan. Skolan har därtill en mycket gedigen och informativ hemsida. Det är också vanligt att elever har pratat med tidigare elever på skolan och därmed fått information om profilklassens existens. All information riktar sig till vårdnadshavarna och även informationsmötet är i första hand till för att informera dem, även om eleverna också är välkomna. Bilderna i foldern är stora på både fram- och baksida, medan bilden inuti foldern är mindre. Bildernas storlek förbryllar lite eftersom de större bilderna ger ett intryck av att texten riktar sig till barn, medan den lite mindre bilden ger intryck av att rikta sig till de vuxna. På skolans hemsida dominerar texten även om det även finns en hel del bilder. Språket är i både *Katarinaskolans* och *Gränbyskolans* texter genomgående informativt.

Uppsala kommun har som mål att öka antalet profileringar inom högstadieskolan. Genom den sammanställning som finns som bilaga *Högstadieskolor i Uppsala* går det att utläsa att det redan idag finns många profiler att välja bland. *Gränbyskolan* har hakat på detta och har från om med innevarande läsår startat en idrottsklass med basketinriktning som komplement till fotbollsinriktningen. *Katarinaskolan* profilerar sig som en humanistisk kristen skola och har inte för avsikt att ändra på detta. De vill däremot arbeta för att integrera invandrare genom att starta en så kallad förberedelseklass, vilket de dock inte har fått gehör för av kommunen.

¹⁵ Sven Windahl och Benno Signitzer med Jean T. Olson, s. 121.

Kommunen skriver i sin skolplan att utbudet av Uppsalas skolor ska spegla stadens karaktär av etnisk och kulturell mångfald där all utbildning ska vara likvärdig. Skolan ska därför bland annat arbeta för en ökad integration och se till att varje enskild individs önskemål i möjligaste mån tillgodoses. Enligt Skolverket medför profilerade klasser en ökad segregation. Detta betyder då att verkställs kommunen planer att öka antalet profilerade klasser kommer även segregationen inom skolan att öka.

Lokalpressen i Uppsala rapporterar inte om de blivande sjunde klassernas val av högstadieskola. Ett fåtal artiklar fanns att läsa i *UNT* främst inom ämnesområdena *segregation* och *friskola*. Högstadieskolorna har inte använt sig av tidningarna som marknadsplats i någon betydande utsträckning. Lars J. Hultén skriver i sin bok *Orden och pengarna* att tidningen behöver annonsörerna för att överleva och att frågan är om annonsörerna kan påverka innehållet i tidningen. Om vi tänker oss detta fast spegelvänt, att den som inte annonserar inte heller får något tidningsutrymme går det att dra en skrämmande parallell mellan det låga antalet artiklar och antalet annonser, men förhoppningsvis är detta enbart ett olyckligt sammanträffande och ingenting annat. Lokalpressen i Uppsala borde ta ett större ansvar än vad de gör idag och se till att publicera fler artiklar om högstadieskolorna och deras profiler samtidigt som högstadieskolorna borde annonsera mer för att positionera sig på marknaden.

Undersökningen visar att min hypotes, att föräldrapåverkan är större vid val av friskola än vid val av profilklass, till viss del stämmer då hela 50,6 % av eleverna i *Katarinaskolan* svarade att de valde skolan eftersom deras föräldrar ville det jämfört med endast 17,9 % av eleverna på *Gränbyskolan*. Undersökningen visade även att intresset styr val av skola när hela 75 % av *Gränbyskolans* elever svarade att de valde skolan eftersom de ansåg att profilen verkade rolig (21,4 % att skolan verkade bra) och 66,3 % av *Katarinaskolans* elever valde skolan eftersom de ansåg att skolan verkade bra. Andelen föräldrar som svarade att den avgörande orsaken till skolvalet var att de i egenskap av förälder ansåg att skolan verkade bra, var betydligt högre bland *Katarinaskolans* föräldrar (77,6 %) än bland *Gränbyskolans* (cirka 44,4 %). *Katarinaskolans* föräldrar styr barnets val i högre grad än *Gränbyskolans*. Ett annat bevis på att det är så är att av dem som svarade på enkäten angav 81,5 % av *Gränbyskolans* föräldrar att den avgörande orsaken till att de valde den nuvarande skolan till sitt barn var att barnet själv ansåg att skolan verkade bra jämfört med 67,3 % av *Katarinaskolans* föräldrar. Även om underlaget är litet är resultatet tydligt när både elever och föräldrar på *Katarinaskolan* anger att den avgörande faktorn till skolvalet var att föräldern ansåg att skolan verkade bra.

Slutsatsen av samtliga analyser blir att den som inte aktivt söker information om de olika högstadieskolorna får i stort sett inte ta del av tillgänglig information. Den information som finns tillgänglig idag är tillräcklig, men det krävs tid och ork att ta sig igenom den. De som redan vet vilken skola de ska välja behöver dock inte söka igenom all tillgänglig information utan kan vända sig direkt till respektive skola. Elevens eget intresse styr val av högstadium och föräldrapåverkan är större vid val av friskola än vid val av profilinriktning. Kommunens vision att öka antalet profileringar överensstämmer till viss del, men kan få biverkningen att segregationen inom skolan ökar *Gränbyskolan* har precis startat en ny profil (basket), men de har idag ingen tanke på att starta fler. Dagspressen hjälper idag inte i någon vidare bemärkelse till att sprida information om vad som händer på de olika skolorna och skolorna väljer i liten grad att annonsera där.

6. Avslutning

6.1 Avslutande diskussion

Katarina Gustafson hävdar i sin avhandling att friskolor och profilklasser ökar skolsegregationen. Uppsala kommuns grundskolechef håller till viss del med, men menar att framförallt de profilerade skolorna ökar studiemotivationen hos eleverna. Han säger dock att alltför snäva profiler kan hota eller åtminstone minimera skolans uppdrag. *Gränbyskolans* fotbollsansvarige uttalar sig enbart utifrån *Gränbyskolans* egen situation och menar att för dem har profileringen medfört en integration istället för en segregation. *Katarinaskolans* rektor anser att profilklasser i allmänhet ökar skolsegregationen i och med de olika inträdesprov eleverna måste genomföra inför skolstart. Hon menar att inträdesproven sällar bort de svaga eleverna från de starka. *Katarinaskolan* har valt att ha ett kösystem där de som står först i kön blir erbjudna en plats. Nackdelen med systemet är att vårdnadshavaren måste ställa sitt barn i kö för att ha en chans att få en plats. Är inte vårdnadshavaren tillräckligt snabb eller inte medveten om detta faktum blir eleven utan plats. Den största skillnaden mellan kösystem och inträdesprov är att vid inträdesprov ligger det i elevens eget intresse att göra sitt bästa för att få en plats medan vid ett kösystem är det vårdnadshavaren som först och främst väljer att ställa sitt barn i kö. Åsikterna om det är bra eller dåligt med friskolor och profilerade klasser är många även om de alla kretsar kring ungefär samma synpunkt att profilklasserna ökar segregationen, men att det samtidigt medför många bra aspekter vilket ratificerar profilklassernas existens.

Undersökningen visade att en stor andel av vårdnadshavarna ansåg att det var svårt att hitta information om de olika högstadieskolorna i Uppsala kommun. Frågan är om det är rätt att högstadieskolorna själva ska informera om sina profiler. Jämför det med den gedigna katalog om de olika gymnasieskolorna och deras program som kommunen distribuerar. Utan aktiva föräldrar får eleven inte ta del av de högstadiealternativ som finns. Eftersom det gäller att elevens vårdnadshavare är aktiv i sitt sökande efter den i sitt tycke bästa skolan till sitt barn bidrar detta till en segregerad skola. De elever som har föräldrar som inte vet om att möjligheten finns att söka sig till en annan skola missar chansen att prova en ny skola och miljö i en annan stadsdel. Självklart behöver inte skolan i närområdet vara ett dåligt alternativ, men alla elever borde få samma möjlighet och det borde inte hänga på hur aktiv vårdnadshavaren är. Vänner och bekanta kan ju enbart förmedla information om ”sin” skola och allt annat är enbart rykten och hörsägen. Då *Katarinaskolan* är fristående är det många som tror att det är en skola för barn till höginkomsttagare, att klimatet är att barnen måste ha vissa märkeskläder för att passa in. Ingen av eleverna angav att det skulle vara på det sättet, visserligen frågade jag inte rätt ut, men med tanke på andra kommentarer så tror jag nog att detta också skulle ha kommit fram. *Gränbyskolan* har rykte om sig att vara bråkig och sliten. Både rektor och informanten säger att skolan efter profilklassernas introduktion har blivit mycket lugnare och att det idag är en bra skola med studiemotiverade elever.

Med anledning av ovanstående anser jag att dålig eller en alltför knapp information om de alternativ som idag finns för Uppsalas högstadieelever har lika stor del i skolsegregationen som själva profileringen har. Undersökningen visade att de skolor som har valt att annonsera om sin profil har gjort detta enbart i *UNT*, därmed går alla de personer som inte läser *UNT* miste om informationen. Har mottagaren dessutom inte tillgång till Internet faller den möjligheten också bort. För att stävja skolsegregationen borde Uppsala kommun vara mer aktiv i sin kommunikation med vårdnadshavarna om de olika alternativ som idag finns på marknaden. Undersökningen visade att endast ett fåtal vårdnadshavare använde sig av kommunens hemsida när de sökte efter information. Kommunen borde därför fundera hur de bäst når mottagarna av informationen. En sammanställning av alla skolor, inklusive friskolor, är kanske ett alternativ. Det ska gå lätt och snabbt att hitta information om eventuell profil, kontaktperson med mera nödvändig information. Detta är extra viktigt i och med att Uppsala kommun erbjuder hela 26 olika högstadiealternativ. Uppsala kommuns grundskolechef

berättade att kommunen arbetar för att öka antalet profileringar vilket gör att kommunikationen mellan blivande elever och skolorna måste förbättras. Cecilia Fors, tidigare vice ordförande i Uppsala kommuns barn – och ungdomsnämnd, håller med om detta eftersom hon anser att kommunen måste bli bättre på att informera¹¹⁶.

Dagens system där vårdnadshavaren måste ta kontakt med varje enskild skola gör informationssökningen tung och svårhanterlig. De som söker sig till de skolor som fungerar bäst blir i längden en vinnare och de som inte har kraft och kunskap att jämföra skolor blir förlorare.

6.2 Sammanfattning

De flesta skolor, men inte alla, har idag en egen hemsida där information om skolan och dess eventuella profil/profiler finns tillgängliga för allmänheten. För att ta del av denna information krävs det dock att mottagaren själv är aktiv och orkar ta sig igenom all tillgänglig information. En del forskare, bland annat Katarina Gustafson, menar att de profilerade klasserna och friskolorna ökar skolegregationen. Uppsala kommuns grundskolechef, Per Pettersson, håller med om att de profilerade klasserna och friskolorna kan öka skolegregationen med ”A” och ”B” skolor. Han anser dock att de profilerade klasserna bidrar till en ökad studiemotivation hos eleven och att kommunen därför agerar för att öka antalet profileringar i skolorna. Syftet med undersökningen är att ta reda på om det är lätt för eleven att göra rätt val utifrån den information som finns tillgänglig. Undersökningen söker i huvudsak svar på följande fem frågor: (1) Hur kommer skolan i kontakt med eleven?, (2) Hur ser det tryckta materialet om de profilerade klasserna ut?, (3) Hur uppfattas materialet av eleven respektive av vårdnadshavaren?, (4) Överensstämmer skolornas visioner om de profilerade klasserna med kommunens? och (5) Hur har lokalpressen i Uppsala bevakat och rapporterat om och kring de profilerade klasserna? Två högstadieskolor (*Katarinaskolan* och *Gränbyskolan*) får utgöra exempel samt två tidningar (*UNT* och *Uppsalatidningen*).

Undersökningen grundar sig på tre intervjuer och ett antal enkäter. Enkäter har distribuerats till fyra klasser i årskurs sju i *Katarinaskolan* och två klasser i årskurs sju i *Gränbyskolan*. Samtliga deltagande elevers vårdnadshavare har också fått en enkät. Samtliga enkäter har analyserats enligt användarmodellen och kommunikationsmodellen. Resultaten och analyserna visade att skolorna främst kommer i kontakt med sina blivande elever via sina respektive hemsidor samt via ”mun-till-mun”. En relativt stor andel av de vuxna informanterna svarade att de tyckte att det var svårt att finna information om Uppsalas högstadieskolor, *Katarinaskolan* 47 % och *Gränbyskolan* 48 %. Den tillgängliga informationen fann dock de flesta elever och vårdnadshavare vara tillräcklig. Vanligaste orsaken till att eleverna valde den skola där de går idag var att de ansåg skolan eller inriktningen verkade bra, *Katarinaskolan* 66,3 % och *Gränbyskolan* 75 %. Hela 50,6 % *Katarinaskolans* elever svarade att de valde skolan eftersom deras föräldrar ville det, medan enbart 17,9 % av *Gränbyskolans* elever svarade samma sak. Ungefär lika många av de båda skolornas elever svarade att de valde skolan eftersom kompiserna också går där, *Katarinaskolan* 33,7 % och *Gränbyskolan* 35,7 %.

Ett fåtal artiklar om högstadieskolan i Uppsala kommun, segregation inom skolan samt friskolan återfanns i *UNT* under ht 2005 och vt 2006. Endast fyra högstadieskolor hade använt sig av *UNT* som marknadsplats. *Uppsalatidningen* skrev inte någonting om segregationen inom skolan, profilklasser, fristående högstadieskolor eller om det val som sjätteklassarna står inför. Ingen högstadieskola hade annonserat i tidningen om att de finns, kommande informationsträffar eller liknande. Den slutgiltiga slutsatsen är att den information som finns är bra. Så länge mottagaren vet vilken information han/hon är ute efter samt har tid och ork att söka efter den uppstår det inga problem. Rapporterna och undersökningarna visar dessvärre att det oftast är barn till invandrade och lågutbildade föräldrar som riskerar att bli utan denna information vilket därmed ökar segregationen inom skolan.

¹¹⁶ Maria Wiberg, 2006: Segregationen ökar i Uppsalas skolor. I: *Uppsala Nya Tidning*, 060203.

Källförteckning

Tryckta källor

- Bergström, Bo, 2006: Effektiv visuell kommunikation. Hur man får ett budskap i text, bild, film, form och färg att nå fram. Värnamo: Carlssons
- Carlén-Wendels, Thomas, 2000: *Nätjuridik. Lag och rätt på Internet*. Stockholm: Norstedts juridik
- Dahl, Östen, 2000: *Språkets enhet och mångfald*. Lund: Studentlitteratur
- Direktpress, www.direktpress.se/uppsala/foretaget.htm, 2006-11-28.
- Ekström, Mats och Larsson, Larsåke, 2000: *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter et al, 2006: *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Norstedts juridik
- Gränbyskolan, www.granbyskolan.uppsala.se/fortboll.htm, 2006-11-23.
- Gränbyskolan, www.granbyskolan.uppsala.se/rektor.htm, 2006-11-23.
- Gränbyskolan, www.granbyskolan.uppsala.se/small.htm, 2006-11-23.
- Gustafson, Katarina, 2006: Vi och dom i skola och stadsdel, I: *Uppsala universitet, publikationer: urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-7065*, 2006-11-22.
- Hadenius, Stig & Weibull, Lennart, 1999: *Massmedier. Press, Radio & TV i förvandling*. Falkenberg: Albert Bonniers Förlag.
- Hansén, Stig & Thor, Clas, 1997: *Intervjua. En grundbok för media*. Södertälje: Ordfront förlag
- Hellspong, Lennart & Ledin, Per, 1997: *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Hirdman, Anja, 2002: *Tilltalande bilder*. Stockholm: Atlas
- Hultén, Lars J., 1999: *Orden och pengarna. Om kamp och kapitulation inom journalistiken*. Finland: Natur och kultur
- Jakobsson, Peter, 1995: *Internet i marknadsföringen & marknadskommunikationen*. Lund: Studentlitteratur
- Katarinaskolan, www.katarinaskolan.se, 2006-11-20.
- Kirkegaard, Linn, 2006-09-04: *Skolvalet ökar segregationen menar forskare, I: Uppsala Nya Tidning*
- Kvale, Steinar, 1997: *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, Larsåke, 2001: *Tillämpad kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Nesser, Johannes, 2006-05-22: *Skillnaden mellan skolorna fortsätter att öka, I: Uppsala Nya Tidning*
- Østbye Helge et al, 2004: *Metodbok för medievetenskap*. Trelleborg: Liber
- Personuppgiftslagen, I: *Sveriges Rikes Lag*
- Severin, Werner J. & Tankard, James W. Jr, 2000: *Communication Theories Origins, Methods, and Uses in the Mass Media*. USA: Addison Wesley Longman, Inc.
- Skolverket, www.skolverket.se, 2006-11-13.
- Skolverket, www.skolverket.se/sb/d/1457, 2006-11-13.
- Skolverket, www.skolverket.se/sb/d/204/a/2580, 2006-11-13.
- Skolverket, www.skolverket.se/sb/d/379/a/961, 2006-11-13.
- Skolverket, www3.skolverket.se/friskola03/friskola.aspx, 2006-11-13.
- Sund, Lars-Göran, MCMXCV: *Vardagsjuridik. Allt du behöver veta om: äktenskapsrätt, barn- och föräldrarätt, arv och testamente*. Höganäs: Bra Böcker
- Tidningsstatistik, www.ts.se/TSNet/Public/PDF/Upplagestatistik/rs_06_24feb.pdf, 2006-12-05.
- Uppsala kommun, www.uppsala.se, 2006-11-13.
- Uppsala kommun, www.uppsala.se/uppsala/templates/StandardPage_3539.aspx, 2006-11-16.
- Uppsala kommun, www2.unt.se/avd2/1,3908,MC=20-AV_ID=332191,00.html?from=sectionlinks20, 2006-12-05.
- Uppsala kommuns kommunikationspolicy

Uppsala kommuns skolplan

Upsala Nya Tidning, Årsredovisning 2004. Koncernen Upsala Nya tidning

Upsala Nya Tidning, www.unt.se

Upsala Nya Tidnings intranät, 2005-05-14.

Wallström, Anna Lena, TT, 2006-01-26: Segregationen ökar i skolan, I: *Upsala Nya Tidning*

Wiberg, Maria, 2006-02-03: Segregationen ökar i Upplands skolor, I: *Upsala Nya Tidning*

Windahl, Sven & Signitzer, Benno med Olson, Jean T., 2002: *Using Communication Theory. An Introduction to Planned Communication*. Storbritannien: SAGE Publications

Muntliga källor

Cassman, Johan, försäljningschef privatmarknad på Upsala Nya Tidning, 2006-12-05 samt 2006-12-31.

Misgeld, Ann-Charlotte, rektor Katarinaskolan, 2006-11-06.

Nilsson, Inger, redaktionsansvarig Tidningen 1 Uppsalatidningen, 2006-11-30 samt 2006-12-05.

Nordin, Staffan, informationsansvarig profilklass, *Gränbyskolan*, 2006-11-07.

Pettersson Per, grundskolechef i Uppsala kommun, 2006-11-30.

Intervju per e-post med Uppsala kommuns grundskolechef Per Pettersson.

Datum: 2006-11-30

- Fråga:
1. Anser du att Uppsala kommun har ett brett utbud av högstadieskolor?
Motivera ditt svar, tack.
skolor med ett antal profiler och inriktningar som bidrar till en ökad motivation hos eleven
 2. Är det bra att det finns både fristående och kommunala högstadieskolor?
Motivera ditt svar, tack.
skapar konkurrens som bidrar till att utveckla den kommunala skolan. Risk en är att vi får en segrerad skola i kommunen vilket kan leda till A och B skolor. Det kan också finnas en risk att skolorna profilerar sig så snävt att skolans hela uppdrag minimeras
 3. Är profilklasser på högstadiet positivt eller negativt ur elevsynpunkt?
Motivera ditt svar, tack.
positivt. Jag ser en ökad motivation och därmed ett bättre resultat
 4. Agerar Uppsala kommun för att främja eller motverka alternativt agerar inte alls för att nya profilklasser kommer till stånd?
 5. Ökar fristående skolor skolegregationen?
Motivera ditt svar, tack.
en uppenbar risk för en sådan utveckling och det försvårar skolans arbete med demokratiuppdraget.
 6. Ökar profilerade klasser skolegregationen?
Motivera ditt svar, tack.
vissa profiler drar till sig elever som är mycket skolmotiverade och som har engagerade föräldrar. Det kan leda till en homogen elevgrupp.
 7. Vad gör barn- och ungdomsnämnden för att Uppsalas blivande sjunde-klassare ska få information om det utbud av fristående skolor, kommunala skolor och kommunala skolor med profilprogram som idag finns inom kommunen?
litet. Ansvaret ligger på de enskilda skolorna i dagsläget
 - 7a. Om ”nej”, varför informerar ni inte om utbudet?
nu att ta fram en kommunikationsplan där vi kartlägger skolornas hemsidor och kommer att vidta åtgärder för att stödja skolorna i att utveckla det webbaserade verktyget avseende information om verksamheten
 - 7b. Om ”ja”, hur sker detta i enlighet med er informationspolicy?
Exemplifiera gärna.
 - 7c. Om ”ja”, finns det någonting ni skulle kunna göra mer och i så fall vad då?
Exemplifiera gärna.
 8. Vilken ersättning får den fristående högstadieskolan per elev och läsår?
Helena Norgren på uppdragskontoret har en uppgiften ring 7278657 SEK

9. Vilken ersättning får den kommunala högstadieskolan per elev och läsår?
SEK

10. Vilken ersättning får skolan per läsår för en elev från en annan kommun?
SEK/elev

11. Är det kommunen som beslutar om elevpengen?

Ja

Nej

12. Vem betalar för eleverna? (kommunen, staten, etc.)
kommunen

Om du har några frågor går det bra att ringa på tel 421093 eller 0708-158008 alternativt e-posta på adress erika@cassman.se. Tack för din medverkan!

Informerat samtycke

För att säkerställa att du som informant är medveten om nedanstående ber vi dig att läsa igenom följande text samt att underteckna bladet.

Huvudsyftet med min C-uppsats är att undersöka hur den profilerade högstadieskolan kommunicerar med sina blivande elever, det vill säga hur de kommer i kontakt med ungdomarna samt på vilket sätt de lockar elever till just sin skola. Undersökningen ska visa om kommunikationen mellan skolorna och de blivande eleverna fungerar på ett tillfredsställande sätt så att valet av högstadieskola underlättas. Är det lätt att göra rätt val? Dessutom undersöks om och i så fall hur media bevakar processen.

Jag kommer att utföra tre intervjuer, en med Gränby skolans informationsansvarige, en med Katarinaskolans rektor och en med Uppsala kommuns grundskolechef.

Den information informanterna bidrar med kommer att analyseras och jämföras. Med informanternas godkännande kommer vi, när det i arbetet känns relevant, att hänvisa till dem i egenskap av yrkesroll. Informanternas namn kommer dock att finnas med i källförteckningen.

Genom att underteckna detta blad ger du som informant samtycke till att intervjun sker under bandupptagning.

Du som informant har när som helst under projektets gång rätt att ställa frågor till mig samt att avbryta intervjun och/eller fränsäga dig din medverkan.

Ort

Datum

Namn/namnförtydligande

Tack på förhand.

/Erika Cassman

Brev till vårdnadshavare till elev i fristående skola

Uppsala 2006-12-08

Hej.

Jag läser medie- och kommunikationsvetenskap vid Uppsala universitet. För tillfället skriver jag på min C-uppsats som har rubriken *Lätt att göra rätt val? En uppsats om den profilerade högstadieskolans kommunikation med blivande elever och deras föräldrar.*

Undersökningen kommer bland annat att söka svar på om du som vårdnadshavare till elev i den fristående profilerade högstadieskolan anser dig ha fått tillräcklig information om det utbud av högstadieskolor som finns inom Uppsala kommun inför ditt barns skolval. Vidare vill jag ta reda på vilket sätt du fick ta del av informationen, om informationen var lätt att hitta, med mera.

Med anledning av detta skulle jag uppskatta om du kan lägga några minuter av din tid på att svara på frågorna i bifogad enkät. Dina svar kommer till viss del att vara anonyma, det kommer inte att gå att utläsa vem som har svarat. Däremot går det inte att undvika att förstå att den som har svarat har ett barn som går i en fristående skola.

Jag har varit i kontakt med Katarinaskolans rektor, Lotta Misgeld, och fått hennes ok att utföra denna undersökning. Undersökningen kan ge skolan viktigt information kring dess kommunikation med blivande elever och deras föräldrar. Ju fler som svarar desto bättre underlag till undersökningen, men det är dock helt frivilligt att vara med.

Om du känner att du vill veta mer om undersökningen innan du svarar på enkäten går det bra att skicka en e-post så svarar jag så gott jag kan.

När du har svarat på enkäten lägger du den i det bifogade frankerade kuvertet och postar det senast den 17 december 2006.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Erika Cassman

E-post: erika@cassman.se

Enkät till elev i fristående skola

Kryssa det alternativ som stämmer bäst.

1. Tyckte du att det var svårt att välja högstadieskola?

Ja Nej

2. Varifrån fick du information om den skola där du går idag? Fler än ett alternativ möjligt.

Via skolans webbplats

Via kommunens webbplats

På informationsmöte anordnat av skolan

Förälder berättade om den här skolan

Kompis som går eller har gått här berättade om den här skolan

Annan kompis berättade om den här skolan

Mitt syskon berättade om den här skolan

Inget av ovanstående, jag hämtade min information via: _____

3. Tycker du att den information som du fick om skolan var tillräcklig för att ge dig en klar uppfattning hur det skulle bli att börja här?

Ja Nej

Om ”nej”, ge gärna exempel på vilken typ av information du saknade. _____

4. Anser du att informationen som du tog del av var lätt att förstå? Ja Nej

5. Vad avgjorde beslutet att söka till den här skolan?

Jag tyckte att skolan verkade vara bra.

Min mamma och/eller pappa ansåg att det verkade vara ett bra alternativ för mig.

Min kompis/mina kompisar sökte också hit.

Skolan ligger nära mitt hem.

Annan anledning, nämligen: _____

6. Jag som har svarat på den här enkäten är: flicka pojke och är _____ år.

Enkät till vårdnadshavare till elev i fristående skola

Kryssa det alternativ som stämmer bäst.

1. Var det lätt att hitta information om de olika högstadieskolorna i Uppsala kommun?

Ja Nej

2. Varifrån fick du information om den skola där ditt barn går idag? Fler än ett alternativ möjligt.

Via skolans webbplats

Via kommunens webbplats

På informationsmöte anordnat av skolan

En annan förälder berättade om den här skolan

Mitt barns vän/vänner berättade om den här skolan

Inget av ovanstående, jag hämtade min information via: _____

3. Tycker du att den information som du fick om skolan var tillräcklig för att ge dig en klar uppfattning hur det skulle bli för ditt barn att börja här?

Ja Nej

Om "nej", ge gärna exempel på vilken typ av information du saknade. _____

4. Anser du att informationen som du tog del av var lätt att förstå? Ja Nej

5. Anser du att informationen du tog del av var anpassad till dig som förälder? Ja Nej

6. Anser du att informationen du tog del av var anpassad till ditt barn? Ja Nej

7. Vad avgjorde beslutet att låta ditt barn söka till den här skolan?

Mitt barn tyckte att det verkade vara en bra skola.

Jag tyckte att skolan verkade vara bra.

Mitt barns kompis/kompisar sökte också hit.

Skolan ligger nära vårt hem.

Annan anledning, nämligen: _____

8. Jag som har fyllt i enkäten är: Kvinna Man

Brev till vårdnadshavare och elev i kommunal skola

Uppsala 2006-11-27

Hej.

Jag läser medie- och kommunikationsvetenskap vid Uppsala universitet. För tillfället skriver jag på min C-uppsats som har rubriken *Lätt att göra rätt val? En uppsats om den profilerade högstadieskolans kommunikation med blivande elever och deras föräldrar.*

Undersökningen kommer att söka svar på om du som elev eller vårdnadshavare till elev i profilklass anser dig ha fått tillräcklig information om det utbud av högstadieskolor som finns inom Uppsala kommun inför ditt eller ditt barns val av högstadieskola. Vidare vill jag ta reda på vilket sätt du fick ta del av informationen, om informationen var lätt att hitta, om informationen var lätt att förstå med mera.

Med anledning av detta skulle jag uppskatta om du kan lägga några minuter av din tid på att svara på frågorna i bifogad enkät. Dina svar kommer till viss del att vara anonyma, det kommer inte att gå att utläsa vem som har svarat. Däremot går det inte att undvika att förstå att den som har svarat går eller har ett barn som går i en profilklass.

Jag har varit i kontakt med Gränbyskolans rektor, Leif Ericsson, och han ser positivt på denna undersökning. Leif Ericsson vill betona att med enkäterna som bas kan denna undersökning ge skolan viktig information kring skolans kommunikation med blivande elever och deras föräldrar. Ju fler som svarar desto bättre underlag till undersökningen, men det är dock helt frivilligt att vara med.

Om du känner att du vill veta mer om undersökningen innan du svarar på enkäten går det bra att skicka en e-post så svarar jag så gott jag kan.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Erika Cassman

E-post: erika@cassman.se

Enkät till elev i kommunal skola

Kryssa det alternativ som stämmer bäst.

1. Tyckte du att det var svårt att välja högstadieskola?

Ja Nej

2. Varifrån fick du information om den skola där du går idag? Fler än ett alternativ möjligt.

Via skolans webbplats

Via kommunens webbplats

På informationsmöte anordnat av skolan

Förälder berättade om den här skolan och dess profilprogram

Idrottskompis

Kompis som gick i profilklass här

Kompis som gick i profilklass i annan skola

Annan kompis

Mitt syskon berättade om den här skolan och dess profilprogram

Inget av ovanstående, jag hämtade min information via: _____

3. Tycker du att den information som du fick om skolan och dess profilprogram var tillräcklig för att ge dig en klar uppfattning hur det skulle bli att börja här?

Ja Nej

Om "nej", ge gärna exempel på vilken typ av information du saknade. _____

4. Anser du att informationen som du tog del av var lätt att förstå? Ja Nej

5. Vad avgjorde beslutet att söka till den här skolan?

Jag tyckte att det verkade vara en rolig profil.

Jag tyckte att skolan verkade vara bra.

Min mamma och/eller pappa ansåg att det verkade vara ett bra alternativ för mig.

Min kompis/mina kompisar sökte också hit.

Skolan ligger nära mitt hem.

Annan anledning, nämligen: _____

6. Jag som har svarat på den här enkäten är: flicka pojke och är _____ år.

Enkät till vårdnadshavare till elev i kommunal skola

Kryssa det alternativ som stämmer bäst.

1. Var det lätt att hitta information om de olika högstadieskolorna i Uppsala kommun?

Ja Nej

2. Varifrån fick du information om den skola där ditt barn går idag? Fler än ett alternativ möjligt.

Via skolans webbplats

Via kommunens webbplats

På informationsmöte anordnat av skolan

En annan förälder berättade om den här skolan och dess profilprogram

Mitt barns vän/vänner berättade om den här skolan och dess profilprogram

Inget av ovanstående, jag hämtade min information via: _____

3. Tycker du att den information som du fick om skolan och dess profilprogram var tillräcklig för att ge dig en klar uppfattning hur det skulle bli för ditt barn att börja här?

Ja Nej

Om "nej", ge gärna exempel på vilken typ av information du saknade. _____

4. Anser du att informationen som du tog del av var lätt att förstå? Ja Nej

5. Anser du att informationen du tog del av var anpassad till dig som förälder? Ja Nej

6. Anser du att informationen du tog del av var anpassad till ditt barn? Ja Nej

7. Vad avgjorde beslutet att låta ditt barn söka till den här skolan?

Mitt barn tyckte att det verkade vara en rolig profil.

Jag tyckte att skolan och dess profilprogram verkade vara bra.

Mitt barns kompis/kompisar sökte också hit.

Skolan ligger nära vårt hem.

Annan anledning, nämligen: _____

8. Jag som har fyllt i enkäten är: Kvinna Man

Högskolebrev i Uppsala kommun, Koöplanen

Skola	Kommunalt riktande	Inriktning	Typ av inriktning	Hemsida	Hemsida uppdaterad 2006-08 eller senare	Uppdaterad datum	Detaljerad beskrivning över profilprogram	Lätt att hitta profilprogram på hemsidan	Eventuella kommentarer
Almunge skola	K	0	0	0					
Åsarna skola	K	0	0	0					
Slavby skola	K	0	0	0					
Tuna skola	K	0	0	0					
Björkvalle skola	K	0	0	1					
Kärla skola	K	0	0	1					
Tunda skola	K	0	0	1					
Västtra skola	K	0	0	1					
Åren skola	K	0	0	1					
Tunaberg skola	K	1	Musik, Idrott, Kultur	0					
Välkäla skola	K	1	Skiidspåren	0					
Slätt skola	K	1	Fotboll, Drama	1	0	2006-08-22	1	1	
Bernt skola	K	1	Media, Teater	1	1	2006-08-22	1	0	
Stora skola	K	1	Teater, Ballett, Dans	1	1	2006-10-16	1	1	
Gränby skola	K	1	Kultur, Europa, Fotboll, Liten klass	1	1	2006-11-20	1	1	
Kalmar skola	F	1	Humanistiska	1	1	2006-10-07	1	1	
Kvarngårds skola	K	1	Uppsala Internationella School, Tvåspråkiga klasser	1	1	2006-10-05	1	1	
Stenåkers skola	K	1	Idrott	1	1	2006-11-20	1	1	
Uppsala Waldorfskola	F	1	Waldorfpedagogik	1	1	2006-10-16	0*	1	* Under rubriken "Grundskola" finns ingen text då sidan är under produktion. Däremot går det att läsa om pedagogiken under rubriken "Om Waldorf".
Valke skola	K	1	Dans, Hockeyklass	1	2	2006-11-19	1	1	
Balders skola	K	1	Musik	1	1		1	1	
Berg skola	K	1	Alman, Sögling, Ma/No	1	2		1	1	
Erkebys skola	K	1	Värdegrund, Internationell, Naturkultur	1	2		0	0	
Heidenstams skola	K	1	Montessori, No,	1	2		1	1	
Livets Ord skola	F	1	Teater, Ma, Kristen	1	2		1	1	
Glumtens Montessoriskola	F	1	Montessori	1	2		1	1	

Högstadieskolor i Uppsala kommun, Kodbok

Kommunalfristående	K = kommunal, F = fristående
Inriktning	0 = nej, 1 = ja
Typ av inriktning	Kortbeskrivning av inriktning- art
Hemsida	0 = nej, 1 = ja
Hemsida uppdaterad 2006-08 eller senare	0 = nej, 1 = ja, 2 = framgår ej
Detaljerad beskrivning över profilprogram	0 = nej, 1 = ja
Lätt att hitta profilprogram på hemsidan	0 = nej, 1 = ja

Uppsala Universitet
Institutionen för informationsvetenskap
Medie- & kommunikationsvetenskap
MKV C

Erika Cassman

Intervjuguide

Inledning

Jag har för avsikt att undersöka hur högstadieskolan kommunicerar med sina blivande elever och deras föräldrar. Som ett led till detta kommer jag att utföra intervjuer med informationsansvarig på er skola och på en skola till. Då skolans profil är en viktig del i undersökningen har jag ingen möjlighet att erbjuda dig anonymitet. Du som informant har dock när som helst rätt att avbryta intervjun och har även rätt att i efterhand ändra dig angående ditt deltagande. För att underlätta återbeträttandet av denna intervju kommer jag att använda mig av en bandspelare. Jag hoppas att det är OK.

Uppvärmningsfrågor

1. Kan du berätta kort om dig själv och din yrkesroll?
2. Ditt arbete låter intressant, vilken arbetsuppgift ger dig mest/är roligast tycker du?
3. Hur många elever går det på er skola idag?
4. Vet du hur många av dessa som går i profilklass?

Forskningsfrågor/tematiska frågor

- | | | |
|--|---|--|
| 1. Hur kommer skolan i kontakt med eleven? | → | Hur kommer skolan i kontakt med eleven? |
| • Informationsmöten | → | Med vilka (eleverna eller vårdnadshavarna)?
Var och hur? |
| • Information till vårdnadshavaren | → | Vad får ni adresserna, kommunen eller köp via databas?
Hur ser kommunikationen ut (brev, folder, ADR m.m.)? |
| • Hemsida | → | Arbetar ni aktivt med er hemsida?
Hur ofta uppdateras sidan?
Anser du att det är tillräckligt ofta eller bör det ske tätare? |

Uppsala Universitet Institutionen för informationsvetenskap Medie- & kommunikationsvetenskap MKV C	Erika Cassman
<ul style="list-style-type: none">Ryktes spridning, mun till munFöräldrapåverkanAnnonseringKombination av flera olika sätt	<p>Kan ni se hur många besökare ni har på sidan per dag? Om "ja", vet du ung, hur många det rör sig om? Om "ja" hur många då? Anser du att detta är en bra nivå eller bör besöksfrekvensen öka? Är det många som väljer profilklassen eftersom kompisar går där? Är det lag- och/eller träningskompisar som lockar yngre att söka profilklass? Hur stor är föräldrarnas påverkan på barnen vilken skola de ska välja? Varför tror du att det är på det här viset? I vilka tidningar/vilken tidning Om enbart i en tidning, varför? Vilket sätt genererar flest elever? Varför har ni valt just detta/dessa sätt? Har ni provat andra sätt? Om "ja" hur gick det? Varför fortsatte ni inte med det sättet/de sätten? Om "nej" varför har ni inte provat andra sätt?</p>
2. Hur ser det tryckta materialet ut?	<p>Vem ser ni (skolan) som mottagare, eleven eller vårdnadshavaren? Anser du att detta avspeglas i trycksaken? Hur då? Är språket anpassat efter mottagaren? Specificera och exemplifiera. Är bilderna valda med tanke på målgruppen? Exemplifiera. Är det någon klass som ni propagerar extra mycket för? Om "ja" varför då? Finns det någonting som ni gärna vill framhålla i er kommunikation? Anser du att detta syns i ert material? Om "ja", hur då? Om "nej", varför inte?</p>
3. Hur uppfattas materialet av eleven respektive av vårdnadshavaren?	<p>Hur vill ni (skolan) att ert trycksak ska uppfattas?</p>

Uppsala Universitet
Institutionen för informationsvetenskap
Medie- & kommunikationsvetenskap
MKV C

Erika Cassman

4. Hur har lokalpressen i Uppsala bevakat och rapporterat om och kring de profilerade klasserna? →
- Har er (skolans) profilering omnämnts i någon av Uppsalas tidningar?
Om "ja", kommer du ihåg i vilken eller vilka tidningar?
Kommer du ihåg vad artikeln handlade om lite mer specifikt?
Anser du att artikeln gynnade er skola och kanske profilklassen i synnerhet, på vilket sätt?
Anser du att artikeln gynnade profilerade klasser i allmänhet och i så fall på vilket sätt?
Om "nej", har du läst om någon annan skolas profilklasser?
Om "ja", kommer du ihåg i vilken/vilka tidning/år och vad artikeln handlade om lite mer specifikt?
Anser du att artikeln mest gynnade den skolan och/eller deras profilklass i synnerhet, på vilket sätt?
5. Ökar profilklasserna skolans status? →
- Gynnar profilklasserna skolans renommé?
Om "ja", på vilket sätt?
Om "nej", varför inte det?
6. Har du tagit del av Katarina Gustafsons avhandling "Vi och dom i skola och samhälle"? →
- Om "nej": för att kort sammanfatta avhandlingen har Gustafsson studerat ungdomar boende i dels i ett egnahemsområde och dels i ett flerhemsområde. Barnen i båda områdena har möjlighet att välja till samma skolor. Hon fann då att barnen i egnahemsområdet gjorde ett mer aktivt val tillsammans med sina föräldrar medan barnen boende i flerhemsområdet gick i skolan i närområdet.)
7. (Med Gustafsons avhandling som bakgrund) anser du att profilklasser ökar skolsegregationen? →
- Varför då?
8. Gör ni någonting på er skola för att motverka skolsegregationen? →
- Om "ja", vad då, berätta?
Om "nej", varför inte då?

Erika Cassman

Uppsala Universitet
Institutionen för informationsvetenskap
Medie- & kommunikationsvetenskap
MKV C

Tolkande frågor

Har jag uppfattat dig rätt om jag säger att:

Avslutande frågor:

1. Är det någonting som du vill tillägga? Om "ja", vad då?
2. Har du några frågor till mig? Om "ja", vad då?
3. Om jag kommer på någon mer/några fler frågor i efterhand är det OK om jag e-postar de/ndem till dig?
4. Vill du kontrollera min text så att jag har uppfattat dig rätt?
5. Vill du ta del av det färdiga materialet?
6. Tack för din medverkan!